Государственная БИБЛИОТЕКА СССР им. В. И. Ленина

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет
Арадуьл 1923 шера дена

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарча Советан Министрийн Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 23 (2875). | Шоатта, 22 февраль 1964 шу. | Мах 2 кап.

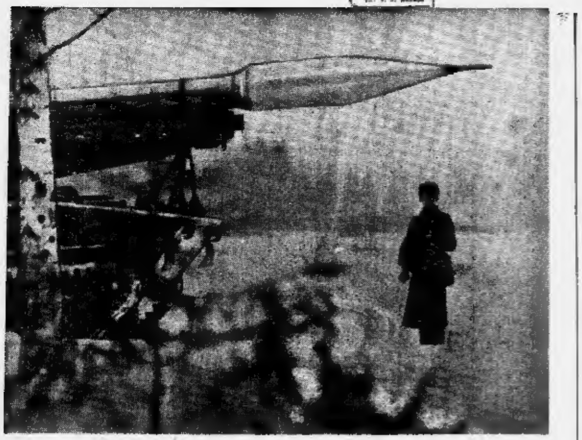

ПОСТЕ

Б. Васильевен М. Кулешовен сурт. Кердадарий хепа йоазон агентство.

ВОШАЛ ТIЕХЬА ГIУЛАКХАШ ДIАХО ДЕГIАДАХКАР

Цхьана яь советско-болгарски заявлени

КПСС Центральни Комитетов СССР Министрий Советов хьийха а хьийха, доттагIлен визитах ена 1964-ча шера 18-ча феврале дена 21-ча февралага кхаччалца Советски Союзе хилар Болгаре Халкъа Республика партийно-правительственни делегаци.

Делегаце Советски Союзе яьккхача юкъагIа советско-болгарски переговораш хилар. Цу переговорашка дакъа лоацаш хилар советски оагIонгахьара КПСС Центральни Комитета Хьалхара секретарь, СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущеви кхыбола советски куагалхойи; болгарски оагIонгахьара — Болгарски коммунистически парте Центральни Комитета Хьалхара секретарь, Болгаре Халкъа Республика Министрий Совета Председатель Тодор Живкови кхыбола болгарски новкъостийи.

Цхьана яьча советско-болгарски заявлене тIа белгалдаьккха махиллара, вошаллий доттагIлен уйланцен цIенача дагарея чакхъяьннача цу переговорашка шиина оагIоно вIаше дийцар шиина мехка социализмп коммунизми хьалъяре тIулакхаш миштта лел, вIашин дагабаьлар Советски Союзаи Болгаре Халкъа Республикаи юкъе. КПСС-ай БКП-ей юкъе доттагIали массе оагIорахьа цхьана гIулакхаш леладари дIахо а дегIадоаладарен чIоагIдарен хьакъехьарча дуккхача дешашта а, хIаьта миштта дунен халкъашта юкъерча вай ханерча хьален дерригача дунен тIарча коммунистически боахлойи боламен хьакъехьарча эгтара лоархIамерча проблемашта. ВIашия дагардар а оалаш дийцача цу дешашца кхы цIаьхха а бакъдир дийцача дерригача дешай хьакъехьара шиина мехка партештен правительствашта хетараш диэза цаIаш хилар.

Шиина оагIоно чIоагIгIа дика а хеташ белгалдаьккхар СССР-ай НРБ-ией юкъера вошаллий доттагIали массе оагIорахьа цхьана гIулакхаш леладари марксизма-ленинизман социалистически интернационализман цIаккха а лоарзагIа яргIйоацача принципий ларда тIа шиннe мехка хьаштдолчча оагIорахьа толаме дегIаухаш хилар.

КПСС Центральни Комитетен Советски правительствам цIерах новкъоста Н. С. Хрущева болгарски партийно - правительственни делегацена цIендаь дIадовзийтар СССР халкъа боахам дегIабоалабара ворхI шера план кхоачашъелга миштта лел, КПСС XXII съезда исторически решенеш дика камаьхал а йоалаш кхоачашъеш боахкача советски наха къахьегаме харагIдаьяараш. Къаьстта теркам тIабахийта дийцар химически промышленность сихха дегIайоалаира, химена харагIдаьнарех халкъа боахаме технически прогресс яра шерра пайда эцара, йоахаш йола юрта боахама продукташи кхага дIакхоача товараши дIахо а алсамдахара даькъе КПСС ЦК декабрьски (1963 ш) Пленумо чакхдахе оттадаь гIулакхаш, хIаьта иштта юртбоахама производствана интенсификаци яра хьакъехьаре КПСС ЦК февральски Пленума решенеш

Новкъоста Тодор Живкова дийцар деналь долча шиь авангарда— Болгарски коммунистически парте хьалхленца БКП VIII съездо хьаьхашка оттадаь социализм хьалъяра доькъере декхараш кхоачашдар духьа лоаттабеча къовсаме Болгаре къахьегамхошта карагIдаьнна хIамаш. Болгарски халкъа вахаре укх шера хула-ча белгалларча денна — Болгаре социалистически революци хиина 20 шу дузача денна сийленца накъа бахара дерригача халкъа социалистически яхь яьржай хIама укх сахьате мехка.

ДIахо цхьана яьча заявлене тIа йоах, советски нах цIенача дагара гIалдбаха ба вошал долча болгарски халкъа Iалаьмате доккхей хIамаш карагIдаларах. Оалангара революционни хувцамаш а даь, исторически лоацарче хана шиь мехках вай ханара промышленности чIоагIгIа дегIабена юрта боахами а болаш йола социалистически пачхаьалкхе яьй цо. Цуи ларда тIа хадданза айлу Болгаре къахьегамхой материальни культурини боарам, чIоагIIане чIоагIа дегIаух Iилма, дешар, культура.

ВIаши экономически гIулакхаш леладар бокхача лоархIаме хилар теркал а деш, уж гIулакхаш дIахо дегIадахкара перспективаш йийцар оагIонаша.

Шиина оагIоно бакъдир хIана дунен халкъашта юкъе латтача гIулакхех дола хетараш диэзе цаIаш хилар, цар чIоагIIар дIахо йодача хана а машар чIоагIбарах дуне хIалак дергдолча термоядерия тIема кхерам тIерабаккхаран тIехьа леррагIа къовсам лоаттабе чIоагIгIа лаьрхIа шоаш хилар. СССР керда машара инициатива — территориальни къовсамаши доазонех дола дешаши пачхаьалкхенаша низ юкъе ца боалабеш дергхилара хьакъехьаре дунен халкъашта юкъера договор е соглашени елга ие, аьнна, Советски правительства еннa предложени ше йиэза хьаллоацаш хилар кхайкадир Болгаре Халкъа Республика правительства.

Германски дош машаре къоастаделга а, хIаьта цуи ларда тIа Малхбузен Берлинера гIулакхаш лертIа доваделга а хьаллоацаш, Iаьржача фордаца доазонаш долча пачхаьалкхений доазонех дикача лоалахой доазонаши, хIаьта Iаьржа форд доттагIлени торговлен форди хилийтара тIехьа [illegible] оагIонаша даь къамаьлаш. Йиэза хьаллаьцар Куба Республика кхайкаь йоваш йола пхи пункт, дIакхайкадир шоай дог-уйла Кипра Республика халкъаца хилар. ОагIонаша дIакхайкадир панамски халкъо нийсхонца дIадехарашн вьетнамски корейски халкъаша пар гIато бахьанце лоаттабу нийсхоя тIоми шоаш хьаллоацаш хилар. Юха а белгалдаьккхар Китайски Халкъа Республикага ООН-е йоаггIаш йола бокъо дIакхачийтара хьакъехьара дош мехогга сихагIа къоастадаьза дарт ца хилар.

КПСС-ей ВКП-ей инкалаш переговораш йолча хана вIаши дагабаьлар вай ханах а, дунен халкъашта юкъера коммунистически болам дегIаахарах а долча эгтара лоархIаметIарча дешашта. Цхьана яьча советско-болгарски заявлене тIа белгалдаьккхад, 1957-ча а 1960-ча шерашка хиннача московски совещанеи Декларацие тIеи Заявлене тIеи ена вай заманарча дунен дегIаахара лоархIамерча проблемашта яь анализ нийса хилар вахаро диэза бийдаьлга, дунен тIарча вошал долча марксистско - ленински партеша коллективно кийчъяь установкаш лерригIа кхоачашъе езилга.

КПСС-ей БКП-ей машарен социализман хьаштий духьа чIоагIбанза бергбоацаш лархI московски совещанеи Декларацеи Заявленеи къоастам баьча генеральни лине ларда тIа дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама барт-цхьоагIо чIоагIъяра тIехьа ерригача марксистско - ленински партеша лоаттабу ковсам. Шиина парте белгалдоаккх тахан яа декхар хьалхагIа цIакха а ца хиннача тайпара лоархIаме хилар. Цар хоадамболаш харцахьа лоархI моллагIа тайпа бена а фракционни болх дунен коммунистически болама юкъеба гIертилга.

Советски Союзен Болгарен коммунисташ а беррига къахьегамхой а тиэша ба, йоах тIеххьаре а цхьана яьча советско - болгарски заявлене тIа, шии мехка юкъера вошал тIехь леладу массе оагIорахьара гIулакхаш дIахо а дегIадахкара чIоагIдари советски болгарски халкъий оалангарча хьаштаьшта маьшара хиларах, исторически декхар — шиина мехка коммунистически общество хьалъелга — кхоачашдарам дерригача дунен тIа социализма гIулакх чIоагIдарах цо новкъостал дергхиларах.

СОВЕТИЙ МЕХКА ЭСКАР

СОВЕТСКИ СОЮЗА МАРШАЛ С. БИРЮЗОВ

1918 шу дар... Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце хьадаь Советий Iаьдал дIаэттадар Архангельскера Кушке. Маяскера Владивостоке кхаччалца йолча йоккхача моттиге. Къизача тIема цIера алана юкъе шиь тхьамаш гIоттош яр дунен тIа хьалхара социалистически пачхаьалкхе.

В. И. Ленина образагIа аьннача бесса, вай лотаяьча цIера сийгаш шоай цIеной тховнаш тIа доалар кхераш Советски Россеяна духьаларча тIема кийчлуш бар империалисташ. Шоай низ кхоачар лора цар къона Советски республика хIалак яь дIаяккха гIерташ. Мехка чухь цаI шоллагIчоа тIехьа контрреволюце кхуврчаш летаьлора. Коммунистически партена а Советски правительствена а хьалххехьа гуш дар моастагIчунца кач ца дахача даргдоацаша бокъонца йолча армеца мара Даьхе лорие йиш йоацаши хилар.

В. И. Ленина предложенех 15 январе халкъа Комиссарий Советo, дерригача халкъа лоIам кхоачаш а беш, «Болхлой ахархой ЦIе Эскар вIашагIтохарах дола» декрет тIанийцар. Цу исторически документа подлинника текста юкъе Владимир Ильич Ленина шиь кулгалца яздир: эскар хьаду «къахьегача наха юкъерча эгтара сакхеташагIен толашагIен йолча элементех», яхаш.

Баьчча цу дешаша къоастам бир СССР Гераашцара Низаш миштта хила деза яхача деша а Советски Союз йохае цага хинаращца беча тIем тIа цар йоаха турпала коталонаш яшхара а.

1918 шера февраль бетта германца чIоагIа кийчъенна австро-германски дивизеш тIайолаелар Псковга, Юрьевга, Нарвага. Цхьабакъда, царна котало йоаккхалаьвар. МоастагIчунна никъ бийхкар ЦIеча гварде хIаьтта вIашагIъеххача отрядаша, дружинаша, батальонаша, полкаша. МоастагIчунна духьал эттар уж, цун низ бохабир. Даьхе лорайир.

23 феврале лата тIаьена моастагIа вохаваь дIаваьккхар, социалистически революци кIалхара а йоаккхаш. Из яр Советски пачхьалкхен Гераашцарча Низий турпалча биографе, хIана дерриге кортамукъа дуне ше цендоахаш йолча биографе хьалхара оагIув.

ТIехьенашта даим дага латтаргда граждански тIема цIера алан шераш. ХIаьтта хотьаьнача строя, къахьегамхой моральни уйлаи, республика гераашцарча низай тIема гIулакхий чIоагIал миштай тохкаш хиина хIема дар из. Цуа тIехьагIа ЦIеча Эскаро хьаь юкъе теха бохабир интервенташ, исторe кхалаш тIа кхайсар кIайча контрреволюце ордингаш.

Из дерриге а дагадехача, вай цIаьхха а цIаьхха а воай уйла тIайохийт сийлахь-йоккхача Ленинан цо хьаяьча Коммунистически партехан. Из Советски Эскар хьедаь вай сий дола стратеги полководен вар эшалургIйоацача ядеяшца эскар Iалашдаьр, из вIашагIделлар. Владимир Ильича кабинет цу хана ше маяра йола штаб яр. Уххаза къестайора тактикан стратегеи керттера проблемаш. Ленина уххазара мехка массе мIнIиге дахьийтар пачхаьалкхе лораяра хьакъехьа ядаь 500 совгIа письмош телеграммен. Юкъарчал доацаш Владимир Ильича влияни лоаттош хьахилар М. В. Фрунзе, С. И. Гусев, М. Н. Тухачевский, С. Г. Орджоникидзе, С. М. Киров, Н. И. Подвойский санна бола военначальникаш. Мехка кхерам тIаэттача хана массе а парте фронте ахийтаб шиь толашагIа бола къонгаш. Доазол декьара тIема интервенции граждански тIоми тIаэттача хана парте Центральни Комитета эскаре вахийтар 200 эзар совгIа коммунист. Царех 50 эзар саг майра тIом беш велар.

Коммунисташта тIехьа яхар цар тешаме гIонча — комсомол. Даьхенна эггара халагIа йола минуташ тIаэттача хана эггара хьалха гере беделлар Москвал Петроградеи болхлой класса викалаша. Скопина, Рыбинска, Ржева, мехка дуккхача кхыча городий комсомольски организацеш бIаречa фронте яхар. ШоллагIа комсомольски мобилизаци хилча моастагIашца тIом бе вахар 10 эзар къона патриот.

(Дольлур. Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

ЦХЬАНА ЯЬЧА СОВЕТСКО-БОЛГАРСКИ ЗАЯВЛЕНЕНА КУЛГАШ ЯЗДАР

19 феврале Йоккхача Кремлевски дворецe кулгаш яздир цхьана яьча советско-болгарски заявленена.

Заявленена кулгаш яздир КПСС Центральни Комитета Хьалхарча секретара, СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущевен БКП Центральни Комитета Хьалхарча секретара, НРБ Министрий Совета Председатела Тодор Живковей.

Кулгаш яздаь баьнначул тIехьагIа Н. С. Хрущевен Тодор Живковен вежараша санна чIоагIгIа кулгаш лийцар.

(ТАСС).

БОЛГАРЕ ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ ДЕЛЕГАЦИ МОСКВЕРА ДIАЯХАР

МОСКВА. 19 февраль. (ТАСС). КПСС Центральни Комитетон Советски правительствах ехарах официальни визитаца ена Советски Союзе хинна, Болгарски Коммунистически парте Центральни Комитета Хьалхара секретарь, НРБ Министрий Совета Председатель Тодор Живков керте латта Болгаре Халкъа Республика партийно-правительственни делегаци тахан Москвера цIаяхай.

НРБ а СССР а пачхаьалкхений байракхашца егача Киевски вокзале делегаци накъайоаккхаш бар КПСС Центральни Комитета Хьалхара секретарь, СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев, новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, КПСС ЦК секретараш, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш, СССР министраш, СССР пачхаьалкхен комитетий председателаш, советски, партийни, общественни организацей викалаш, дуккха къахьегамхой викалаш.

Вокзале перроне Московски гарнизона бIухошцара сийлен ха оттадир, Болгарен Советски Союзен пачхаьалкхений гимнаш лекхар.

ДоттагIала тIехь къамаьлаш дир новкъосташа Н. С. Хрущевен Тодор Живковен.

ДАНЕ ПРЕМЬЕР МИНИСТР МОСКВЕ ВАР

МОСКВА. 19 февраль. (ТАСС). Советски правительства айха официальни визитаца тахан шиь сесагаца а кхыча уаувбаьннача накаца а Москве кхаьчав Дане премьер-министр Енс Отто Краг.

Данен Советски Союзен пачхаьалкхений байракхашца егача Внуковски аэродроме сийлен ха оттадир. Данен СССР-ен пачхаьалкхений гимнаш лекхар.

Везача хьаьша накъабаьккхабар СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместителаш А. Н. Косыгин шиь сесагаца А. И. Микоян, СССР Министрий Совета Председатела заместитель К. Н. Руднев, СССР министраш, СССР пачхаьалкхен комитетий председателаш, общественни организацей къахьегамхойи викалаш.

Аэродроме Н. С. Хрущевен Енс Отто Крагев къамаьлаш дир.

Новкъост КОСЫГИН Алексей Николаевичага

КПСС Центральни Комитетов ССР Союза Министрий Советов Хьа кховэткъа шу дузача дийнахьа чIоагIгIа а дег тIара а даькъала вувц Хьо, Коммунистически партен Советски пачхаьалкхенни воккха деятель.

Тхона цIенача дег тIара лов, веза Алексей Николаевич, Хьо дуккхача шерашка, унахцIена а волаш, вахар а советски халкъа ирсана духьа, вай мехкарча коммунизма сийлахь-доккха гIулакха духьа дIахо беркате болх Iа бар а.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ | СССР МИНИСТРИЯ СОВЕТ

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нов. А. Н. Косыгина Социалистически Къахьегама Турпал яха цIи елара хьакъехьа

КПСС ЦК Президиума члена, СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместитела нов. А. Н. Косыгина Коммунистически партенен Советски пачхаьалкхенен гарга доккхий гIулакхаш карагIдувлларах а ваьча дийнахьа шиь кховэткъа шу даларах дувзаленна а нов. Косыгин Алексей Николаевича Ленина орден «Марси жIовн» яха дошо медали а луш Социалистически Къахьегама Турпал яха цIи луйла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1964 ш. 20 февраль.

Пленума решенеш кхоачашъеш

ЯЛАТАШ ХЬУВКЪАДЕРГДА

Дика гарга гIерт бIаьсти. Дукха ха йисаьц лаьтташ ахара а ялаташ дIадера а. Дика кийчо е еза уж бахкаш летттIа а ханнахьа а даь дехара. Из дика кхетаду Суниженски производственни управлене «Коммунизмага бода никъ» яхача колхова кхаш леладераша. Лаьтташ хьаьнлар да хIана царна хьалхашка латта керттера декхар. Минеральни моттигерчен удобренеех биэза пайда эца а уж летттIен ханнахьен дIатовса а йиш хургйолаш вIаштIехьбаьккхаб цар шоай болх.

Минеральни удобренеш дуккхагIа дIатовса йиш хургйолаш тоаьнча туковн сеялкаех хIаранеца цхьан сменах 65 — 70 гектар лаьтта хьаьнде вIаштIехьдоал. ХIаьта дикагIча механизатора Павенко Васие 80 гектар лаьтта хьаьнду денна. Цу тайпара болх бе вIаштIехьдоал цуи вIалла ха зехьа ца йоаш, шийга дIаеннача техникаx биэза пайда эцаш къахьегарах. Цуи дика болам хьалхаьцаб Горпиенко Николая, Голубенко Николая, кхычар. Дуккхаьа январен февралеи беттаьша 2000 гаргга гектара тIа аммиачни селитра суперфосфати тессай цар.

Ялаташ хьувкъадара боккха пайда эца лерхI колхозе ширдаьннача кхок а. Кхок хIара центнер кхою укхаза. ХIаьта кхашка дуллаш дола кхо хьалхе а летттIа кийчду. ПайданегIа да, йоах колхоза специалисташа, шортта кIалхьарцар деш Iоадаь, цхьан-шиь шера лоаттадаь кхо. Цу тайпара долча кхоца дуккхагIа кхуа ялаташта пайдане йола элементаш: азот, фосфор, кхиараш. ХIаьта кхашка дIатосса а аттагIа хул из. Кхашка кхо дIакхухьаш 16 агрегат я боахаме. Дийнахьа 150—160 тонн кхо кхашка дIахьу царца. Планах кхашка дIааннала йезар 10000 тонн кхо да. ХIанзлехьа а кхоачашъяь йоалаш хатт из план. 80500 тонн кхо дIаднхьад кхашка. Кхы а 3000—4000 тонн кхо дIадахьа е кхашка дIадоаржада а лаьрхIад укхаза. Из кхоачашдара дикагIа къахьег Санин Ивана, дийнахьа 1,5—2 норма кхоачашъю цо. Цуа тIехьабисац И. Дремлюга, П. Голубенко, кхыбараш.

Дицлац колхоза кхаш леладерашта хьувкъам лакхбара агрохими Iомае езилга а. Бригадашка вIашагIъехкача агрохимдешара кружокашка Iомалуш дукха механизатораш, звеньевойш, мугIарегIара колхозхой ба. Дика хьех кружокий кулгалхоша-агрономаша И. Казачкова, В. Павлова, А. Редькоaс, С. Сенчикова. 5—6 занятиe дIайийхьай цар шоай группашка. Лекцешка ладувгIачарна хайнад минеральни моттигерчен удобренеех фу пайда боал, уж дIа миштa товса еза, маца тайсача дикагIа хул. Иштта Iомабенаб уж гербицидашен кхийолча препаратаьшен юртбоахама культураьшта юкъе тIадаьнна оасараш дIадаха, ялатех летача садоахкача хIамашца молхаш а етташ къовсам лоаттабе, уж садоахка хIамаш йоаяра эшаш йола молхаш кийчъе а царца болх беча хана кхерамзлен техника [illegible].

КПСС ЦК февральски Пленумо дегаш гIоздаьха хьинарa ниiи ца кхобеш къахьег «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза кхаш леладераша. БIаьстанна дика кийчо еш ба уж.

Ав. ПЛИЕВ.

КЕРДА СКВАЖИНА

КПСС ЦК Пленума решенеша дог гIоздаьккха хьалхашка латта декхараш кхоачашдеш ба Старопромысловски района мехкдаьттахой. Къаьстта дика къахьегаш а коммуниста Слесарев Степана кулгалду бригада. Цо бурув тохача № 641 йолча скважина чура мехкдаьтто йоккха кIеж техечул тIехьагIа, хIахо а хьалха мехкдаьтта даьхача районе из тахкара баьхаш де даьрхIар бригада боахлоша. Дукха ца говш кердача № 643 йолча скважина бурув тоха йлаелар нов. Слесарева бригада. Буровой оборудовани вIашагIа иштта еллай а хьежа, кхоачамбоацараш дIа а даьха, Пленум болх бе йолалуча деношка бурув тоха йолаелар из бригада цу скважина. Юкхьанца цига болх дIаболабаьраш ба бурильщик Ремеслов Александр, цуи гIоначаш Г. Преловский, А.-К. Масуев, иштта кхыбараш.

ХIара смена нормаш тIехкхоачашъеш дика къахьегаш я нов. Кравошкина кулгалду бурув детарий бригада. Иштта дика къахьегаш ба цига болх бу слесараш ан. Иванов Егорови.

А. ТИЩЕНКО.

ТЕШШАМЕ ЛОРАЮ ДАЬХЕ

СОВЕТИЙ МЕХКА ЭСКАР

(Инстедоалар. Долалур 1-ча оагІо тІа).

Беррига чурен арахьарен моастагІий хІалак баь дІабоахаш къонача Советски республика тІемахоша турпален, денала, майрален тамаш гойтар.

Ена хьаьттар маьршача вахара ха. Ткъаь шерал кІезига лоацагІа яр из, цхьабакъда цу лоацача хана а советски халкъо экономике, Іилма, культура массадолча доакъошка Іалаьмате доккхий толамаш даьха ца Іеш, социализм хьалйир, шийн социалистически паччахьалкхен низ чІоагІа даьхбир. Шеча Эскаро хьаь юкъе хІама теха хІалак бир Хасан яхача Іаман Халхин-Гол яхача хин йисте японски агрессораш, цуьнца шийн лакхъенна тІема говзал дІа а хьокхаш. Дика вІаштІехьдаькха тоалуш аргадоалар из, дегІайоатІар цун тактика, стратеги, оперативни искусство.

Гитлеровски гІаьрхоша юкъагІбаьккхар вай халкъа маьрша къахьегам. 1941 шера июнь бетта фашистски Германе, дьа а ца кхайкабеш, тийшача балхах тІом болабир Советски Союзаца. Вай паччахьалкхенна чІоагІа хала теха хІама яр из. ХІьта цу хана хІама ца эшшаш ерригача Европа экономически низ шийга кхиначча немецки командоване советски доазон тІа оттаьяр, герзаца дика кийчъяь 190 дивизи, 3500 совгІа танк, 50 эзар йоккха топи миномета, 3900 самолет. Германе сателлитий хиина авиаци йоалаш. Из долле хІама вай мехка духьал даьккхадар.

Хьал кхы а халача даьлар Сталина гІалаташ дар бахьан долеш. Сагаць дага ца воалаш цо ше цхьанне къестадора эггара боккхагІа лоархІам бола паччахьалкхенни тІемен дешаш. ТІаьоагІаш латтача ккерамах ду цІенхаштара хоамаш теркал а ца деш, доазон йистерча округий эскар тІема дизза кийчдаьа де дова гІулакхаш шийн хинкаьа даьар.

ЧІоагІа тамаше къахьийтар немецко-фашистски оккупанташта меттахьа хІама техьага вІаштІехьа даьккхача ленински коммунистически парте. Лоацача хана мехка ерригга экономика тІема кийчлен тІа оттайир, йохаргІоашаш чІоагІа а цаІ яь а вІашагІтахар фронти тыли, моастагІа йохавара тІадерзадир Советски халкъа цуьн Герзашцара Низаши, тІам тІа цар дог уравуттадора.

1941 шера 22 июнь. Даьхе лорие халкъ тІахьехаш кхайк парти. 24 июнь. КПСС Центральни Комитетон СССР Халкъа Комиссарий Советон соцам бу эвакуаце Совет йолла аьнна. 27 июнь. Парте ЦК соцам бу Шеча Эскарера партийне-политически болх лакхбара коммунисташ эскаре бахийта. 29 июнь. СССР СНК-и парте Центральни Комитетон арайоаккх моастагІчоа хІама тоха беррига низи средствашши оарцагІа вахарах йоала программа тІайола доазон йистерча областий партийни советскии организацешта къаьь директива...

Граждански тІом лаьттача хана санне парте эггара чІоагІагІа тІем латтача йоккхийт шийн дикагІа бола къонгаш. Царех цхьабараш фронтийн армейн ТІема Советий членалла хьежабу, эггара йоккхагІа йола тІема операцеш уттачча дакъа лоац, эскара юкъе шерра де аьнна оттадаь гІулакх чакхдаккхара тІемахой оарцагІа бахара кийле а хиина дІаэтта бола партийно-политически болх бу.

Волга тІен Курски дуга оалачеи эггара а къизагІа тІемаш — Сийлахь-боккхача Даьхен тІема хоадам беш йола эпопеяш — эттачча хана Сталинградски Воронежски фронтий Советий член вар Никита Сергеевич Хрущев. Цо бу болх алкха фронтий моттиг лаьца ца соцаш, гаьна бартиг жаш а моастагІа вохаве планаш уттаечен уж чакхйоахачен боккха лоархІам болаш а бар.

Эскара тІемахоша санна, тыле советски наха турпала гІулакхеш дора. 1942 шера танкаш ераша Герзашцарча Низашта 25 эзар тІема машин елар, авиационни промышленносто 25,4 эзар самолет арахийцар. Цо йиш хулийтар вай командованега таран яхача болата герзо санна, моастагІчун оборона йохае мегаргдола йоккхий эскара моторизованни, авиационни, артиллерийски соединенеш вІашагІтоха. Курски дуга яхача моттиге тІем болалуш езача гвардейски миномети дивизе цкъа еш йола зали 3840 снаряд йолаш хулар. ТІеча хоадам беш йолча этапе Советски Герзашцара низаш тІема техникан тІема кийчоние дикалга а дукхалга а деллача фашистски Германе эскарал тІехлаьттар.

Вай Даьхен территоре тІара гитлеровски аккупанташ ара а кхайса, Советски Эскаро доттагІлен кулг дІакхоададир фашистски низ - Іоткъама кІал Іазап оаш хиннача халкъашка. Цу хана фронте хиннача цІанкха а дишлургдаш мел гІадбаха, раьза хиина тІаьйбора Румыне, Болгаре, Венгре, Польше, Чехословаке, кхыча мехкий къахьегамхоша шоаш мукъабоахаш хинараш. ХІаьта хьехулаш латтар кертамукъа езача халкъий денал хоала вешал. Советски Эскара уаув дІа а этта, фашистски Германена духьал майра тІом беш хилар болгарски, польски, чехословацки, румынски эскара доакъоши соединенеш. Советски тІемахоша болгарски тІема низашца цхьана вежарашха новкъостал дир Югославе халкъ мукъадаккхара эскара фашистски аккупанташ шийн мехкара аракхоса а Белград мукъаяккха а.

Цхьанна а цифраша белгалъюлургьяц советски халкъа а цуьнсий долча эскара а дуккхача низа гойта турпалал. ХІаьта а уж цифраш ца хьоайнча яргьяц. Деррига дуне цецдаьккхад Александр Матросова даьча денал долча цІаккхь а лергдоацача гІулакхо. ХІаьта ишта дола гІулакх даьа ши бІаь совгІа волча советски тІемахочо, моастагІаша чура тІом хьаара беш дола амбразура Іуьг шийн дегІаца дІа а къовлаш. Шийн йоагаш йола самолет моастагІчун бензоцистернашта тІатохаш Николай Гастелло даьр санна турпала хІама даьа 74-зза. Сийлахь-боккха Даьхен тІом латтача хана моастагІчо хІалаьцача лаьтта къайлагІа болх беш яр краснодонцаш санна са ца кхоаеш моастагІчох латаш хиина 1780 комсомольски группа. Гитлеровски гІаьрхоша доаттабаьча къовсаме денал дола гІулакхаш зарах 12 миллион ордени медали енний Советски тІемахошта. Вай Даьхен дерригача къаинах болча 11 эзар совгІа салтечоа, сержанта, эпсара, инарала Советски Союза Турпала цІи еннай.

ТІом йистебаьнначул тІехьагІа дунен тІа Іалаьмате доккхий хувцамаш хинна. Хьахиина дІа а эттай, толамца дегІа а йоагІа социализма дунен система. Юкъарча кризиса кердача этапе эттай империализм. Из ишта хилара дизза тешал ду империализма экономика, политика, идеологи йохаеш йолча процесса. Шекъенна ехь дІайоалаш латт империалисташа Азе, Африке, Латински Америке хьаьь колониальни йоккха набахте.

Цу юхасоцалургйоацача исторически процесса капиталисташ оакхарий хьасне дорх ца беш бутаргбац. Нагахьа санна дІаяхача хана дунен халкъашта юкъерча реакци болата бий гитлеровски Германи хинаале, хІанз цертера агрессивни низ а хиина дІанйттай Америка ВІашагІкхийтта Штаташ. Уж барта ух Малхбузен Германе милитаристашцеи реваншисташцеи. Бонна воеиших ядерни герза тІаккхачийта лерхІаш НАТО вІашагІтеха ядерни низаш хьадара планеш, революционни Кубана гонахьа кхохкам лакхбеш деладу гІулакхаш — уж деррига а империалисташа ду кхидола кхераме дуккха гІулакхаш а тІехье бІеха йолаш дека. Цар кхы а чІоагІагІа лакхбу машаран халкъий кхерамзленнин бола кхерам.

Коммунистически партен Советски правительствай йиза чІоагІа хІаккхуьь тайп-тайпара социальни строй йола мехкаш машаре дахара ленински политика. Из ишта хиларах дола тешалаш дукха да, парка юкъе да ядерни топкамаш соцадара хьакъехьа Советски Союза инициативах дьь Договор, массане а деррига герз дІадаккхара тІадерзадаь деладу гІулакхаш. 1964 шерачча бюджете СССР Герзашцарча низашка дІайохийта расходаш кІезигьярах СССР Лакхехьарча Совета кхоалагІча сессе тІанийца решенеш, къовсаме латта паччахьалкхенашта юкъера территориальни къовсамаши уж къоастадара наькъаши духаш паччахьалкхенашта (правительствашта) керте латтарашка кердача шера Н. С. Хрущева яхьийта послани, кхыдараш а.

Цхьабакъда, империалисташа делаьча гІулакхаша вай халкъ халдаиза вай Даьхен ерригача социалистически лагера низи кхерамзлен чІоагІъе езача уттаду. «КПСС долла хІама ду Советски Герзашцара низаш дика вІаштІехьдаьнна а барт бола а организм хилийтара, уж лакха организованности дисциплинеи йолаш хилара, парте, правительства, халкъо шоашта хьалхашка оттадаь декхараш цар хьокхаме кхоачашдара, империалистически агрессорашта мегтахь хІама тоха ницча хана кийча хилийтара, — ишта дІаяздаь КПСС XXII-ча съезде парте тІанийча Программа тІа.

Хьалха хинначоа юхе доварг доаш хувцаденнад Советски Эскари ТІема - Форда флоти ухх тІеххьарча хана, къаьстта ухх тІеххьарча итт шера. Парте Центральни Комитетен Н. С. Хрущевеи инициативах герзашцарча низий керда тайпа хьаьдаь — из стратегически лаьрхІа дола ракетни эскар.

Советски Эскар тІема говзала школа хиина ца Іеш, къонача патриотий барт тайна дезал а ба. Цига тІемахой деррига вахар коммунизм хьаерий моральни кодекса йоккхий принципаш тІа латт, цига творческени денала эша довзув доацаш йоккха наргІато я. Полигонашка, танкодромашка, пусковой ракетни майдашка, ера Іомалуча советски тІемахоша тІагІертта Іомаду хІанзерча тІем тІа хилалза даргдоацар. Цох хьахулаш дар гуча да. Масала, 1963 шера отличникаши классни специалисташи дукхагІа хилар, дисциплинеи организованности чІоагІъелар. Эскара масса а тайпай филлай а тІема говзал а лакхъеннай.

СССР Герзашцарча Низаша фийле лораду керда общество еш боахкача наьха къахьегам. Шоай дезача денна накъадолх уж хаддаиза лакхдуча тІема низех диза а долаш. Вай дерригача халкъаца цхьана советски тІемахоша чІоагІа даькъала юац КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш. ХІара тІемахочун дега чу дийшад Никита Сергеевич Хрущева Пленуме аьнна дешаш: «Советски нах — машаре нах ба. ХІама хьадара Іалаьчате йоккхий планаш кхоачашъеш доахк вай. Цхьабакъда, вай дІахайта безам ба социалистически мехкашта лоаттадеча гІулакха тІехь герза низага дог доахарашка, реваншистски хІуро уйла толхаярашка: цар агресси йолае дагадеха ди цар тІеххьара ди хургхилар. Хьаштделе агрессор юхатоха, вай халкъа, социалистически мехкий халкъий кхерамзле Іалашъе тоъал хилалза даргдоацар да Советски Союзага».

ВАЙ МОХК ЛОРАБЕШ

Къонахчаи денали дола гІулакхаш гойт эскарерча вай дуккхача кагийча наха. Дукха хоакхача уж командирашкара цар дисциплина, денал, хила гІулакхаш дувцаш. Цар чІоагІа гІахкхаш дувцаш. Хьанна вовзац халара кхевуг. Хьанна вовзац халара кхерам шийна тІа а латташ, лечаран шийн командир цІаккхара аьнкха эскархо Сапралиев Абукар.

Ишта бола къонгаш хьалкхебаьча дашцеи ноанощтеи чІоабаьча бІаргал оал Советски Эскара командираша.

Оаха хеца тох ухх леккаьа кхоаь воІ Алихан цу чайнара дикка кхевархь барнал оалаш Долакха-Юрта бахача Кулбужевгіар Ибрахіимагар Розайтеь Харьковски лакхерал Командно-инженерни училища начальника дайта письмо.

* * *

«Са дола Іаддарахьмана Ибрахіимин Ахьмада Розан!

Шун воІ Алихан гІулакх деш ва тха училище. Лоацача хана шийга енна техника дикка Іома а яь, классни специалист а хиина дІаэттав из. Подразделение общественни вахаре дика дакъа лоац Алихана. Новкъоста гІо де массаь а ха кораоагІа цуьна. КПСС членалла ваха новкъостий рекомендацеш енай Алихана.

Баркал хила Шоана, Іаддарахьмана Ибрахіимин Ахьмада Розен, оаш ишта вола воІ — вай Даьхе тешаме лораергвола саг кхеварах.

Шо могаш - маьрша а дукха а дахар лов сона.

Шо цІенана дег чура лоархІаш вола училища начальник Советски Союза Турпал.

В. ТИХОНОВ.

ЭШШАЧА ХІАНЗ А КИЙЧАВА

Шийх бІубенна, герзаца чІоагІа кийчвенна, тийшача балхах тІом болабир маьрша къахьегаш, социализм хьалъеш йоаллача вай Даьхенца гитлеровски Германе 1941 шера 22 июне. Со цу хана Польшацарча вай доазон тІа вар, 17-ча пограничи полке йоккхача топа наводчик а волаш.

Лаьрхіа тІема тІаьена моастагІа котвар тІом болабеннача юххье, дукха нах а боабеш, тІема техникана доккха зе а деш, шийна вай эскаро чІоагІа хІама етташехьа а вай мехка хьачугІертар из. Ханна тІехьашка ца даьлча даланзар вай эскар. Бакъда, дукха ха ялалехьа, тІема говзал а герз а Іоадиь, вай эскар моастагІа тІехьашка вакхха доладелар.

Шоашта могар дора фашисташа тІехьашка ца бала гІерташ. 1943 шера вьхи дар из. Западни Буг яхача хи тІа тха полко тІом бир цу хи тІа чІоагІденна лаьттача немций эскарца. Къиза тІемаш хилар цига. Цу хила дехьа а даьнна, моастагІа цигара эккхаве залани енияр тха полка. Яккха гІийрта моттиг карара кара йолаш тІом беш кхо дийн бийсен даьлар.

Цхьан дийнахьа, юхе кхийттача топа пхоно чутехача лаьтто охопа чуьагІа со лаьттая кІал вилар. БІарг хьь ца локкийташ хаддаиза пхорч чудетталуча цу тІем тІа саг сага дагаоахаргвийхьогІ аьнна хеталора. Бакъда новкъост аппевлийташ Іаьдал дац вай эскархой. Лаьтта кІал ваха со хьалваьккхар йоккхача топа командир хиннача сержанта Лазгачева. Со санчасте вита белар. Бакъда со цхьаннахьа а ца водаш тІом бе эттар.

Тхона новкъостал дера, самолеташ оардагІа аьлар.

КхоалагІча, догІа делхача Іаьржача буьс тхо хил дехьа даьлар. ВІаши дегІала а даха тІом баьчул тІехьагІа из моттиг хьалаьцар оаха. МоастагІчун дукха йохаь танкащ, боабаь салтийн эпсараши бар тІом лаьттача.

1943 шера гураьда дар из. Гомель яхача городе юхе цхьан хин дала дезаш дар тхо. ДарзагІо делхаш догІа а долаш сайре яр из. Ка йоалаш тІом беш хил дехьа йоалаелар тха дивизион. Бакъда, тхо дехьа даьнна дукха ха ялалехьа немцашта кхычахьара новкъостал тІа а дена, юха сехьа довла дийзар тха. Цу хана кертах чов хиина тха дивизиона командир майор Слепанчук кІалвисар. Ишта кІалинса санкетама чура ваьнна тхоай командир юхасехьа ваьккхар аза са новкъоста украинца Горбея. Немцаша цига эскар тІаззалга а хайна, ШолагІча Белорусски фронта командоване новкъостал дайтар тхона. ЧІоагІа тІом баьчул тІехьагІа, дукха фашисташ боа а беш, цар тІема техника йоха а еш, вай эскаро хьаьккхар из моттиг а. Дукха немций плен боалабир оаха.

Курски-Орловски дуга оалача оагІонгахьа тІом беш волаш, Орел яхача города юхе запозо кирпичкаш е лоабат баьлача коага цу позице эттадар тха хакъа. Тхо цу чура делхале гІерташ чІоагІа тІагІертар тхона фашисташ. Танкаш тІаухийтар, йоккхий топаш чуеттар. Тхона хьатІа йоагІар моастагІчун йиь танк. Уж хьагарга яхкалца сабар а даь, тхо цара бІарга дов кхелехьа соца хиннача са новкъоста Халухоев Султана кІал кхессача гранато цІаьхха сопайир цхьа танк. ТІом дІаболабелар. Оаха чІоагІа кІалхара дІабу тІоши шоай еха сеца танки хоаенна тІехьайоагІа кхо танк кхы хьатІа а ца йоагІаш юхаяхкар. Карабахка ца тугаш духьалбаьнна йохаьча танка тІадра гитлеровцаш боабир оаха. Вела а велаш бора са новкъоста Халухоева тІом.

Кхаь бетта бІаьхбелар Курски-Орловски дуге лаьтта тІом. Цига тІом барах Шеча Седкъа орден елар сона.

ЧІоагІа а къиза а тІемаш хилар аз дакъа а лоацаш Варшава, Прага, къаьстта фашистий бІу хиина Берлин йоаккхаш, Днепри Одери яхача докихача хиш тІа, кхычахьа. Уж дерригаш а дагадоаха хала да. ТІом болабеннача дийнахь денз из йистебаллалца дакъа лоацаш хиннав со.

Вайна тІом безац, бакъдале эшергхуле со хІанз а кийча ва Даьхе лорае.

ЧАХКИЕВ Веслан.

Сий дола советски ракетчикаш. Б. Васильевни М. Кулешовни сурт. АПН

ИЗ ДАР КОРСУНЬ-ШЕВЧЕНКОВСКЕНА ЮХХЕ

1943 шерара ахка. Корсунь-Шевченковскера немецки эскара группировка йохае гулдещдар вай эскар. Цига яхийтаир Советски Союза Турпала инарала-лейтенанта нов. Говоруненкос команда еш хиина тха 18-гІа танковой корпус а. КІеззиге салеІачул тІехьагІа хьалхашкарча позицешка дахийтар тха довкъош. Бийсаи оборона а лаьца, танкаши йоккхий топаши йоагІ - йоагІача чІоагІъяь хІа а оттаьь, сатассарга хьежаш дар тхо. Іуйрийна 4 сахьат даьнначча хана еррига йоккхий топаш кийчйир моастагІчо, тха обороне оаха бахь гон боха а бахь, хІалак хулаш латта шийн эскар кІалхараакха дагахьа. Йоккхий топаш кийчъьячул тІехьагІа гучаьльар массехк бІаь самолет йола немецки авиаци, цуьнца йолабелар танкаша гІашлой эскара.

МоастагІчун танкаши бронетранспортераши хьагарга кхаьчача, тІом болабе аьнна команда елар батарея командира лейт. Махлякина.

Болабелар тІом. Из болабенначи сахьат даьннача гІолла яьхкар вай самолеташ. БІаьннена тІехьа бІаь йоагІаш моастагІчуна ета йолаелар уж. Цар кІийле кийчъьячул тІехьагІа моастагІчоа тІадоладелар вай эскар, колоннана тІехьа колонна йолаш болабелар плен боалабаь немций.

Дукха тІема техника яьккхар оаха цу тІем тІа царгара. Немций оборона лаьтта моттиг чІоагІа нийрчаьккхар тІеме: йоккхий топаш еттасена кІалтІаьха ядар моастагІчун аьшкбетонах яь дзоташи доташи.

Ишта немецки эскар хІалак а деш, чакхбаьлар Корсунь - Шевченковске хиина тІом. Цу тІем тІа дакъа лоацаш мел хиннача беррагача тІемахоштеи командирашти советски правительства орденаш а медалаш а елар.

И. ЛЮЛЯКИН.

Хьалха хиина Советски Эскара старшина, йоккхийча топа расчета командир.

Іаьржача форда флот. Форда тІа Іомалуш. Б. Трепетова сурт.

ТАСС фотохроника.

БИРСАЧА ДЕНОШКА

Фашистски Германи вай мехках летача хана вай малхбузерча доазонна гаьна йоацаш уллача Белорусерча городе Ломже вар со, Шеча Эскаре гІулакх деш, мугІарора сьале а волаш. 1939 шера вахавар со эскаре.

1941 шера 22 июне моастагІчо йоккхий топаш етта йолайир городе Ломжана а тха эскара доакъош латтача а. Сарракьа, моастагІчуна чІоагІа тІемаш а деш, Белостокагахьа тІехьашка дала дийзар тха. С. М. Буденнеи цІерах йолча 6-ча Терско-Кубански Шеча Байракха ордена дивизе кхаь дени буса тІом бир, моастагІа Белостока хьатІа ца войташ лоаттавир. Цига фашисташа майра тІом бир эІамагІча лейтенанта Белорусова, эскадрона командира Такоева, взвода разведчика Беслеева, эскадрона политрука Гурнева, кхычар. Белостоке майра тІом беш байра Нохч-ГІалгІайчен кІантий Ясаев Хьасан, Дадаев Іаддарахьман, кхыбараш.

Госпитале Іоажа везаш чІоагІа човвай хилар сона а. Шамогаш волаш ши бутт баьккхачул тІехьагІа со тхоай дакъе юхавера. Курска гаьна йоацаш уллача Фатеж яхача городе латтар из цу хана. Цига яр тха 7-гІа гвардейски стрелкови дивизи.

1943 шера октябрь бутт йистебоалаш цхьан буьс сайца тІемахой а болаш, фашисташа дІалаьцача моттиге разведке вахар со. Фатежа 15—20 километр гаьна, Орел яхача города оагІорахьа уллача юрта кхаьчар тха разведка, цига гитлеровций ши пулеметий точка а йохаеш, 1 карадаьккхаш пулемет а йоаккхаш, 5 фашист а вуьш, 2 фашиста човнаш а еш, моастагІчун къайленах йола сведенеш ера оаха.

1942 шера Старая Русса яхача моттиге вай эскаро го а баь, хІалакйир январ фон Буш керте латта немецки 16-гІа арми.

Старшина вар со цу хана. Быково яхача юрта ка йоалаш тІом бир аз сай новкъостаца. Майра латташ 90 фашист вийра оаха, фельдфебельи салтеш плен воалавир.

1943 шера август бетта контратакаш йолайир вай эскаро Старая Русса яхача. Цига тІом беш боккха лоархІам болаш хІама хилар моастагІчун раци йохаярах. Цу раце немецки командованега хоамаш дора вай эскар латтача моттигех, цун хулача хувцамех. ХІаьта цунах фашисташа шоай аьттув баргбола моттигаш нийсйора. Аз соца хиннача салташи гранаташ йийтта йохайир из раци.

Цу моттиге фоверин завод йолча яр фашистий эь тІема чІоагІале. Сайца ши новкъост а волаш, тІадаха, тІом баь йохайир оаха гитлеровций кІийле. Цу гІулакхо чІоагІа новкъостал дир тха подразделенена дІахо а тІалотам бара.

Фашистех вола мотт лув сай воалаве аьнна командира тхоашта енна задани кхоачашъе Залучъен Шумилова яхача юртаьшта юкъерча моттиге вахар со, Вашилкова, Мезинцева, Саламатова, кхы ши бІухой. Фашистех ши саг а вийна, виь саг воалавир оаха. Оахош дагалаьцар кхачашдар духьа Гитлера портрет хьалха а лаьца, Іехабир оаха уж. Хьалхашта, тхо шоай нах а хеташ, тІабаьхкар тхоне гитлеровцаш. Цига шоашта деагІар дІакхаьчар царга.

1943 шера 27 октябре 63460 «Г» яхача дакъа командира гварде капитана Шустова кулг а яздаь, са наьнага Хьабега, баркал алаш, письмо дахьийтар командоване. Из дар сона «За боевые заслуги» яха медаль еннача хана. Доккха деша а, айса даь гІулакх командованена дагадехьа чІоагІа дика хийтар сона.

ЧІоагІа лаьрхІа вай правительства Даьхе лораеш аз даь гІулакх. Сона еннай ши ордени йиь медаль.

Са ниваьна вале а, сайна могачох къахьег аз вай Даьхен ирс кхоллар духьа.

ИНАРКАЕВ Геха.

Советий Іаьдал бахьан

Дунен хьалхара империалистически вай мехкарча граждански тІеманашта юкъе дакъа лоацаш хиннав со.

17-ча шера революционни переворот хилча тхо Румыне дар тІом беш. Из тхоашта хезача, оаха паччахьа Іаьдал бахьан бу тІом сацийтар. Тха дикаш дивизенара нах шоай цІабахар. Тхо а Кавказе цІадаьккхар.

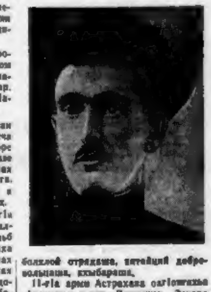

Тхох цхьабараш къона Советски республика моастагІех лорае цІеча гвардейнех дІаяхийтар, со Гегечкоре отрядах а хеташ. Владикавказе дар из. Дукха нах вІашагІкхетарех аь даьсаь йийкъар отряд: Шуага, Огурцов, Шубинов командиралла а оттабеш, хІаьта сога а елар отряд.

Владикавказе Симеоновски цІагІа халкъа рузаьа лорадеш болча гІалгІашта кІайча гвардейцаша го баь аьнна хабар кхаьчар тхога. Такка сона задани елар го баь боаха нах кІалхара баха гІо аьнне. Тургхан тиллача чоаь тІаьна ихера хоа долаьар оаха го баь латтача кІайбараша. ТІом беш тхо долча хинц етташ топаш а йолаш гучеьлар Мочкъий-Юрта оагІонгахьара йоагІа Орцханов Хизирий отряд. Шин оагІорахьа болабеннача тІемо бохабир моастагІаша баь го. ГІалгІай мукъабаьхар.

1918-ча шера аьхки Терски Республика халкъий съезд Орджоникидзе городе Владикавказе хьайийлача хана город хьалаша а съезде гулбенна Кавказерча Советий Іаьдал кулгалхой лийна карайга а дагахьа бичераховцаш города чуьлхар. Городера революционни низаш моастагІчоа духьал летар.

Орджоникидзе съезда делегаташца цхьана вІашагІдеклар бичераховцаш бохабора. Из ше Мочкъий-Юрта вахар гІалгІай оарцагІа бахе.

Іалаьмате дуккха гІалгІай оарцагІа баьхкар городе бирса тІемаш эттача хана, Орцханов Хизир, Албогачиев Юсуп, Саутиев Муса керте а болаш. Шоаш котбарга дог доахаш хиначча бичераховцашта дІахайр шоаш котбаргбоацилга. 11 дийнахьа чІоагІа тІемаш хиначул тІехьагІа город бичераховцех мукъаяьккхар. Майра тІом бир цу денашка гІалгІай отрядаша, Гегечкоре отрядо, Кесаев керте латтача хІирий керменистий отрядо, Молоканскии Курскии слободкий болхлой отрядаша, китайций добровольцаша, кхыбараша.

11-гІа арми Астрахана оагІонгахьа тІехьашка аьлар, Деникина Эскаро Къилбаседа Кавказа доккха дакъа дІалаьцар. 1919 шера февраль бетта моастагІа ГІалгІай мехка кхаьчар. Бийкха кхерам тІаьттар хІаьта Кавказе революционни центр хиннача города Владикавказа. Цига хиина штаб Орджоникидзе [illegible] Мочкъий-Юрта Іочуйихьар. Цо гІалгІай халкъа съезд хьайийлар. Цу съездо дІакхайкадир Горски Республика вІашагІтохар. ГІалгІаша соцам бир Деникина эскарий дита. Орджоникидзе дакъа а лоацаш, 11 саг юкъе вола оборона комитет кержар, М. Саутиев, Ю. Албогачиев, Х. Орцханов, М. Зязиков, І-Хь. Гойгов, кхыбараш юкъе а болаш.

Долакха-Юрта, ТІой-Юрта, Мочкъий-Юрта, кхычахьа чІоагІа бирса тІемаш хилар. ГІалгІай Цеча эскара доакъош Къилбаседа Кавказерча дахача дуккхача къамех бола къахьегамчой майра духьал эттар Деникина. Цу тІемашта юкъе дакъа лоацар са отрядо а.

Ханна котало яьккхар моастагІчо. Орджоникидзеи Кирови хьалха а волаш юха а Кавказе кхаьчар ЦІе эскар. Партизански отрядаша эшавир Деникин. Горски республика юха а хьахилар. ЧІоагІделаь къахьегача наьха Іаьдал—Советий Іаьдал.

ЦОРОЕВ БЕРСОЛТА,

ЦІе партизан, пенсионер.

ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ КIОАРГГА ЙОВЗИЙТ

КПСС ЦК февральски Пленума решенеш къахьегамхошта йовзийтара болх бу Грозненски производственни управлене «Горячеисточненский» совхоза партийни бюрос. Хьайбаш леладераштa, механизаторашта, кхашка балхаш дераштa, кхыча производства участкашта Пленума материалаш йовзийташ я партийни актив.

Терское яхача юртарча хьайбаш леладерашта собрани йир партийни организаце секретара нов. Абуевo. КПСС ЦК Пленума балхах лаьца ше дувцаш отделеней, бригадай январь беттарча социалистически ихьа итогаш хьайбаш леладерашта йовзийтар цо.

Совхоза директор нов. Максименко ва цхьоалагlча отделене шурий-товарни ферма болхлошта Пленума материалаш хlайовзийташ, керттера инженер нов. Глотов ва механизаторашца из болх беш. Совхоза кхыча участкашкарча болхлошта уж материалаш дlайовзийт керттерча агронома нов. Иващенко. Хlаьта совхоза керттерча зоотехника нов. Козуба 2-ча отделене доьяркашта дийцар «Юрта боахама производствана интенсификаци яр» аьнна СССР юрта боахама министра Воловченко парте ЦК февральски Пленуме яьа докладах лаьца. Хlаьта цу отделене болхлошта дlахо а Пленума материалаш йовзийташ хургва из. Цу лоархlамерча балха йоккха уйла еш ва шоллагlча отделене управляющи нов. Щербак. Хьакхий-товарни ферме болхлошца из болх бу цо. Ишттa дика щий декхараш кхоачашдеш ва гlишлошъеча болхлошта Пленума материалаш йовзийташ вола Джабраилов а. Хlаьта, ишттa цу балха юкъеззаб школера хьехархой, кхыбараш.

КПСС ЦК февральски Пленума решенеша кераш гlоавьхача совхоза болхлоша хьинаре къахьег, производстве керда толамаш доах. Масала, доаханга дика къажарца, уж дикагlа кхабарца план 80 килограмм мара йоацача ший групперча доахангара хlана 126 килограмм шура йоаккх доярка Бительгириева Розас. Хlаьта планех 92 килограмм яккха езача 120 килограмм йоаккх Абубакарова Шайме, кхычар.

Совхоза механически мастерске слесаралла болх беча коммуниста, коммунистически къахьегама ударник нов. Подрубне 300 процент кхоачашдю балха нормаш. Ишттa дика къахьегаш ва шофер, комсомолец нов. Чушенко, кхыбараш.

КПСС ЦК февральски Пленума решенеш совхоза берригача болхлошта кlоаргга йовзийтара декхараш шийна хьалхашка оттадаьд совхоза партийни бюрос. Хlаьта, Пленума материалаш кlоаргга къахьетамхошта йовзаро юрта боахама продукташ сонъехара доккха гlо а дергда.

И. САМОЙЛЕНКО.

Берашта кхетам балар— хIаране гIулакх

КПСС Центральни Комитета июньски Пленуме идеологически балха лоархlамегlа йола проблемаш юцача хана белгалдаьд школашкара дешара а кхетама а болх тоабанза баргбоацилга, школа вакарцара бувзам ди тlехьагlа чlоагlбе безилга. Цу Пленума указаней чlоагга уйла яьй, алхха халкъа дешара болхлоша яь ца lеш. Грознерча дукхача промышленни предприятей, транспортни гlишлейи организацей коллективаша а. Хьалхуш йоагlа тlехье коммунистически кхетамца кхеара доагlаш доли новкъостал школашта дар — ишттa да цар шоашта хьалхешка оттадаь декхар.

Сакъерламе а пайдане а болх бe Грозненски нефтемаслозаводa—коммунистически къахьегама предприяте — коллективан № 35 йолча юкъерча школа хьехархоцаи цхьана школерча дешархошта дикагlа кхетам балара беш бар. Бакъонца къахьегам а бевзаш, къахьегаш бола нах а бевзаш йола тlехье кийчъяра новкъостал ду цар. Цу гlулакха лоархlам дика кхетабу нефтемаслозавода къахьегама предприяте коллективо.

Деша дагlача бераштa кхетам балара завода коллективо еррига ча школана ду шефски новкъостал. хlаьта хlара установка, участка коллективо — хlара класса. Дешархой чlоагlа раьза ба заводераний боламашта. хlаьта завода болхлоша къахьегам а, сий дола болхлой класс а царна вааргйолаш lомабу уж. Шефаша новкъостал ду хьехархошта бераш кийчача наькъаша lомадара-кхетадара.

Дика вlаштlехьбаьккхаб шефски болх завода № 40 йолча установка коллективо. Цо шефски новкъостал ду 6-ча «А» классе. Установкера болхлой каст-каста хул классе. берашца, хьехархошца, беседаш ю. Вlаши дига а бувлаш увттаю пар цхьана бе безача балха план, цхьана кхоачашъю из план.

Установка коллективо хьунагlа. кино, музее, планетаре экскурсеш яьй берашца, парна художественни самодеятельноста концерташ уттаду, даьй-ноаной собранешка хьинаре докъа лоаш. Дешархой каст-каста ух установке шоай шефаш болча, шоай балхах, парафин яккхара технологех, установке а заводе а хьалха латтача болхлоех цар еча беседашка ладувгlа. Дешархошта чlоагlа сакъердам хул цу тайпарча беседех.

Боккха а пайдане а болх бу шоай подшефин классашка 18-чен 19-чен установкай коллективаша. Каст-каста цу классашка иха ца lеш, дешархой цlагlа а ух установкера болхлой, доттагlленах, коллективизмах, советски патриотизмах лаьце берашца беседаш ю. Чlоагга теркам тlабахийта ладувгl цар шоай бокхагlа болча новкъосташка.

Школана лем дола деррига шефски новкъостал ший тlахьожамца леладу завода парткомо. Каст-каста дувц дешара а берий поведене а хьакъехьара дешош, школана дlахо де лаьрхlа новкъостал.

Соакка аькх» лоам чу Арам-хи йиста 136 сага лаьрхlа туристски лагерь вlаштlехьйоаккхача цига электричество а радио а йилла новкъостал дир школана завода коллективо, цига салоlаш долча берашта гlулакх де автомашин хьожайир.

Каст-каста заводерча болхлошца, инженерно-технически болхлошца вlашагlбеттабаларо, парца къамаьлаш даро кхетадайтар хьехархошка шоай балхе тlехь, къаьстта физика, химе, математика урокашта пайдане долаш хlамаш заводе дукха хилар. Заводе аха болабалале, алхха учебника тlарча материалех кхоачамбора цар, хlанз пхьайолча хана установке хьа а баьхке, производственни процесс болча тайпара дlа а хьокхаш дешархоца урокаш ю цар.

Завода инженераша новкъостал ду физика, химе хьехархошта шоай предметаш дикагlа довза, царех практически пайда мишта ба хlахьокха. Масала, физика урока тlа конденсатораш юпача хана алхха уж радиотехнике мишта лелаю мара дуцацар хьехархоша, хlанз хов царна нефтемаслозаводa а конденсатораш эшаш йолга.

Истори, географи, биологи хьехача хьехархошта а пайда боал заводаца бувзам хиларах. Царна бlертагу партен правительстваи решенеш завода коллективо практически мишта кхоачашъю.

Заводен школан коллективашта юкъера бувзам чlоагlбара боккха лоархlам болаш гlулакх хилар вlаштlехьа а лаьнна цар дукха ха йоаццаш «Школера кхетама болх дlахо тоабари дешар производства вахарца вайхагlа дувзари» яхача темах заводе яь хьехархойи, болхлойи, инженерно-технически болхлойи конференци. Конференце доклад йир школа директора, содоклад — завода инженера. Докладашка лаьйгlачуя тlехьагlа секцешка болх беш хилар хьехархой а завода болхлой а: математикаш хьежар теоретически материалах лаьоде пайда мишта эц (графикаш, диаграммаш мишта уттаю, логарифмически линейкаца болх мишта бу), физикаш — электроцехе, химикаш — заводской лаборатор. Завода болхлоша дийцар биологе хьехархошта заводе хьаеш йолча нефтиное ростковое веществах.

Конференце тlайийцар решени, дlахо цхьана бе безача балха план оттайир. Завода вахарах йолча материалех математика а физика а задачникаш оттаде лаьрхlар заводен школан коллективаша. Хlанз цу даькъе боккха болх беш ба хьехархой а инженераш а.

Завода парткомо хьожа а бaь дешархой предметни кружокашта кулгалдеш ба цхьаболa специалисташ.

Ишттa цхьана беш болча балхах боккха пайда боал хьалхуш йоагlа къона тlехье коммунизмa уйлаца кхетаеш хьалхеара. Завода хlара болхлочо ший декхар лоархl цу балхаца хьинаре дакъа лацар.

С. СУЛТАНОВ.

РЕСПУБЛИКАНСКИ СЕМИНАР

Укх деношка ший болх чакхбаьккхар парте обкомо шин ден гулъяьча парте истори, философи, промышленностен юртбоахаман экономика, атеизм lомаеча районни семинарий кулгалхой семинара.

Хьалхарча дийнахьа пленарни заседани йир царна. «КПСС ЦК февральски Пленума решенешца дувзаш юрта боахама интенсификаци яра къовсам» яхача темах тlилмахочо нов. Многолета йийшлача лекцега ладийгlар семинаре дакъа лоацаш хиннараша. Хlаьта юрта боахама комплексни механизаци ярах лаьца дlахо цига дийцар юрта боахама продукташ яхарен кийчъярен министра заместителa нов. Венека.

Политически дешара сета партийни организаце кулгалдара балха опыт дlа-юха йийцар семинаре. Дlахо семинаре къамаьлаш дир Центральни ремонтно-механически завода партийни бюро секретара нов. Никитина, Грозненски производственни управлене парткомe секретара заместителa нов. Ибриева, кхычар. Шоллагlча дийнахьа секцешка дlайихьар семинар.

В. КОСТИН.

Толаме къахьегарах Грозненски нефтемаслозавода коллективана карагlдаьннад январь бетта парафин яккхара план 107,2 процентти валовя продукци арахецара план 111,5 проценти кхоачашъе.

Дика хьоккамаш даьхад оператора Феденко Лидас кулгалдеча бригада членаша. Укх бетта хьалхерча итт дийнахьа аннадаьтта даккхара план 118,5 процентигa, парафин яккхара план 184,3 процентти кхоачашъяьй цар.

М. ЧАХКИЕВ.

Сурта тlа: болх бе йолаяийталехьа центробежкага хьожаш йоалл Феденко Лида.

Н. Плиева сурт.

«Назрановский» совхоза ремонтно-механически мастерске механашка дlахьу шоай производственни дешара практика Няьсарен 11 шерарча школа 11-ча классерча дешархоша. Чlоагlа безам ба цар техникана. Хlара саг техника дика йовзаш вох бизза пайда эла хоаш хила везилга дlахкетадаьа берашта царна токарий гlулакх хьехаш волча «Назрановский» совхоза говзача токара С. Тумгоева.

Хlанззехьа а тайп-тайпара оаткалаш е а хlаьта нитта цкьадола вазазаш кхоачашде а lомабеннаб дешархой. Къаьстта дика кхеташ ба дешархой М. Гиреев, Б. Шадыжев, К. Ужахов, Б. Бритский, кхыбараш.

Школа йистейоалкхаче а цхьоалагlен шоллагlен болхлой разрядаш токара говзали кургъа дешархой.

СУРТА ТlА: токарь С. Тумгоев дешархоша М. Гиреевен Б. Шадыжевен болх мишта бу хьожаш ва.

П. Абазбекова текст.
И. Плиева сурт.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

КПСС ЦК февральски Пленума решенеша lалаьмате чlоагlа хьинар урaоттадаьа тха тракторно-полеводчески бригада къахьегамхой. Пленума материалаш кепа теха ара мaяьлла а механизаторий еррига коллективана уж йовзийта волавелар бригада учетчик а агитатор а вола Асуханов Юнас.

Укх шере фийг бола ялаташ дукха а дикагlа хьувкъаде лаьрхlад бригадa коллективо. Нагахь сaнна соахка из болча ялата хlара гектара тlара 20 центнер ьякха яле, укх шера 25 центнерга дlакхача дош деннад оаха. Укх шера хургдолча ялата дара дlаяхача гурахье а еллай бригада коллективо. Агрохимически дикагlолча ханашка, тlадаргдолга хоаш дола фу дlа а тоссаш дика кийчдаьча лаьтташка дlадийнад гурахьа дув ялаташ. Царна минеральни удобренешца подкормка яьй хlара гектара тlа 2,5—3 центнер суперфосфат а юллаш. бlаьстан юххье дерригача гурахьа дийнача ялаташта цlаьккха а ергъя минеральни удобренешца подкормка. Цу гlулаккаша ялаташ дика хьуакъалергда.

Укх деношка де дезаш дукха балхаш да хьажкlашлелаерий. Соахка гуррахье а зиба аха а ьакха кийчдаьа хьажкlаш дlаюргйола лаьтта. Хlонз сихбенна цу кхашка органически удобренеш дlакхухьаш ба бригада механизатораш. Хlанзлехьа а цу боккхача маьха удобренеш эзар совгlа тонн дlайихьа баьяпаб уж. Удобренеш кхашка дlакхухьача механизаторашта юкъе шерра яхь яржар бахьан долаш укх гарггарча деношка уж балхаш бокъонца даь даха тарлургда тха. Цу яхье хьалха латт дикагlбола механизатораш Нучаев Хьусеин Шогаипов Абоя. Итт километр гаьна йолча шурий-товарни фермера органически удобренеш цхьан дийнахьа 4-зза дlахьу цар кхай тlа.

Дика къахьегаш ба из тlаьоттахши lойлахаши бола Астамирова Жовка, Панчаева Раба, Автаева Табарик, ишттa кхы дукха бараш. Цар машинаш сена латтац, нормаш хlара денна тlехкхоачашъю.

М. ДАУДОВ.

Науроки производственни управлене «Николаевский» совхоза 3-ча тракторно-полеводчески бригада бригадира гlоно.

ЛАКХАЧА ТЕМПАШЦА

Семилетка хьалагlча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь хьинаре къахьегаш а Грозненски нефтемаслозавода установкай коллективаш. Царна юкъе къаьстта дика къахьег нов. Гилидова кулгалдеча коммунистически къахьегама сийлен цlи лелаеча № 40 йолча установка коллективо.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода технологий болам эггара хьалха хьаллаьцачарех ба цха установка болхлой, — йоах установка воккхагlа волча инженера нов, Варнавске. Парафин яккхара шера плах 103 процент кхоачаш а еш, пар цхьа процент, электроэнерги ши процент, хий кхо процент кхоле дош деннад оаха. Цул совгlа пачхьалкхенна эзараш сомаш пайда бергбола 5 рационализаторски предложени балха юкъехьоргья установка коллективо. Уж декхараш кхоачашдеш, январь бетта план 107 процент кхоачашйир цо. хlаьта планал совгlа арахийцар бlаьш тоннаш парафин.

КПСС ЦК февральски Пленума решенеша дог гlоздаьккха кхы а дикагlа къахьегаш я из коллектив укх бетта. Шин декадах валови продукци арахецара план 110 процент кхоачашъяьй. Укх бетта план 26 феврале кхоачаш а еш планал совгlа эзараш тоннаш парафин арахеца дош деннад установка коллективо. Цу даькъе къаьстта дика къахьегаш ва воккхагlа вола оператор нов. Володин, операторaш нв. Подельников, Шпенов, ишттa кхыбараш а.

В. КОСТОЕВ.

Февраль бетта план кхо ди хьалха

КПСС ЦК февральски Пленума сийна къахьегама ваьте а эгта керда шу доладелча денз пачча. хьалхен план тlехкхоачашъеш хьайоагlа Грозненски кога гlирс беча фабрака коллектив. Январь бетта а ништa февраль бетта 20 ден а планаш 101 процент кхоачаш а еш массехк эзар сома материал кхояьй цо.

Фабрика коллективана юкъерча социалистически яхье хьалхара моттиг а йлаьхаш белгалбаьлар нов. Мурдаева кулгалдеча № 7 беча цеха болхлой. Январь бетта план та а ништа укх бетта тхьаь ден а планаш 106,6 процент кхоачашъяьй берий кога гlирс арахецача цу цеха коллективо.

Къахьегама гечпаш лох ца йоайташ дlахо къахьегача цу цеха болхлоша февраль бетта план 3 ди хьалха кхоачашъе лерхl. Хьинаре къахьегаш ба заготовщикаш нв. Агалжаньянц, Овсянников, вlараш хьалтlа тегаш йола Мазепа, кхыбараш. Балха нормаш 120—140 процент массаза а кхоачашгъю цар.

М. БОТОВ.

ЛОАРХIАМЕРА ПРЕПАРАТ

Пайда а боалаш производстволелаяро дlадех мaкулла сихагlа а дукхагlа а кул-кара беш бола болх къахьегама оасарле лакхьен хьайоаккхача продукцега дlабодамах лохбен йиш хулийтача машинаша бергболча бакхар.

Оалхазарий боахаме lалаьмате доккха зе долаш хlама ха котамашта хулаш дола лазар. Дукха котамаш йоалрал совгlа цу уна ца йоаш юхейисача котамаша деш дола фуаш кlезигду, къаьхка кlоригаш йоаю.

Дукха молхаш араьхаяр цу лазарашта дуьхьал. Бакъда царех могаеш яр хlара котама къаьстта тоха а ца езаш, дукхагlа дарба доалаш яраш. Царех да пиперазинови мутlара тухаш. Котамашта кера чу хулача пlанашта дуьхьала доккха дарба доала а деретlа а препараташ араяха аьнна декхар оттаду хlанз химена хьалхашка. Цу тайпарча препаратех я дихлоргидрат-пиперазин.

Керда молхаш мел дарбане я таьхкар шин боахаме: Сунженски производственни управлене «Коммунизмага бода никъ» яхача колхозен Грозненски производственни управлене № 1 йолча шурий совхозен. Цу шиннахьа молхаш техар 15660 котами. lаьрж а луш эггара дукхагlа лазар кхийтта котамаш яр ветеринарни болхлоша хержараш.

«Коммунизмага бода никъ» яхача колхозе йоккхагlа йолча птичница Барадаевай еррига котамашта аскаридиози гетеракидози яха лазар хилараал совгlа, царех 70,2 процент йолча котамашта ихы пхьаькха раьеттинoз яха лазар а хиннадар.

Цу колхозе котамашта шин тайпара техар молхаш: котамий довала 1 килограммана 1 грамм лаьрхlа дихлоргидрат-пиперазин теха комбикормах баь бод тессар котамашта lуйрийна арахийцача, шоллагlа сайрийна бод тессар котамашта цхьан котама лаьрхlа 1,6 грамм а йохийташ.

Хьалхарча вариантах дарба даьрех 110-я шоллагlча вариантах 120-я котам къоастайир. Молхаш теха 72 сахьат хьаьнчул тlехьагlа йоайно уж котамаш токкаяв. Дулх даа мeгаргдолаш дар. Цо хьахьокх котама дегlа молхаша зе ца дар.

Хьалхарча а шоллагlча а вариантах еначa молхаех доала дарба цхьатарра да. Цхьабакъда, шоллагlча вариантах, веш та аьлча сайрийна елча баkъахье я молхаш, хlана аьлча котама чиццаца lотела дийна нlаний цхьан моттигера хьагул а даь, дlаноькъара дакъа аттагlа да уж ара лалача хана тийина чиш гулдечул. Цул совгlа, из лазар кхы юхахьоаргдоацаш доле гlулакх а ишттa мара дизза чакхдоаккхалургдац. Нагахьa санна молхаш lуйрийна луш хилча. тlаккха, котамаш чу йоахкае езаш хlама хул цох. Ишттa дарба де хелагlа да сайрийна молхаш лучул.

«Коммунизмага бода никъ» яхача колхозе котамашта молхаш луш баьча тоэкамах гучадаьлар пунах дика дарба хулаш хилар. Тlаккха молхаш елар № 1 йолча шурий совхозерча котамашта.

Ихка ха яьлча галаш хул пиперазинах пулухьа бод беча хlамах дlатохалехь йохаяь дом бе беза цох. тlаккха пунца вlашагlа а яь бод бергболаш. Тlаккха ди юкъе долийташ шоза котамашта тоес из. цхьан котама лаьрхlа 0,8 грамм пиперазин а кхоачаргйолаш.

Ишттa дарба даь котамаш 10 ди даьлча могаш - гlаьххьа хул.

Хала лазар да котамашта чекиа нlаний хулар. Цунах дукха котамаш йов. Цу унах яйна котамаш йохаяь хьежача гучадаьлар котама шоргаши чеи йизза хlана дац аьнна дукха нlаний даь хилар, къаьстта литкъача шоргашка а долаш.

Н. ГРИГОРЬЕВ,
ветеринарни лор.

«Малгобекнефта» НПУ 1-гlа мехкдаьтта промысел.

СУРТА ТlА: мехкдаьтта лоархlам лелабу оператор Чербижева Лайлаи диспетчер Грознерча мехкдаьтта института студент-дипломник Вепленко Владимири.

Н. Кобиашвили сурт.

ШУРА ДУКХАГIА ЙОАККХ

Грозненски производственни управлене «Староюртовский» совхоза хьайбашлелахераш а кхоачашъяьяц дlадахача шера пачхьалкхенга шура йоаккхара план. Цу гlулакхо укх шере дукхагlа шура яккхара оарцегlбаьхар доьяркаши специалисташи. Хьайбаш дерттlа кхабара теркам ца лоаттабар, ден распорядок телхаяр, кхьдараш а lадкъар шура яккхара. Ер шу доладелча денз уж кхоачамбоацараш дlадьхад, чlоагlъяьй къахьегама дисциплина а. Доярашта юкъе шерра йоаржаяьй социалистически яхь. Ферма вlашагlъеллача зоотехниужоке lомалуш ба доьяркаши скотникаши. Кербамидана хьайбаш кхаба а lомабеннаб уж.

Къаьстта дика вlаштlехьбаьккхаб бола № 2 йолча шурий-товарни ферме. Февраль бетта 150—200 килограмм дукхагlа йоаккх укхаза шура январе йоаккхаш хиннячул. Фермерча хlара доярка тlайийцад доккхий декхараш. Уж кхоачашдара беррига низ тlабахийта къахьег цар.

Ю. ВОЛОГИН.

СИХАГIА ХЬАЛЪЕ ХИМИЧЕСКИ ОБЪЕКТАШ

Мехкдаьттахиме объекташ хьалъяр сихдарген лаьттан гензех дикагlа пайда эцаргеи хьежа дегlайоагlаргья вай республика мехкдаьттахимически промышленность. Грозненски химически заводаи кхыча мехкдаьттахиме объекташтен белал лургйола Карабулакски газобензинови завод хьалъеш латтa ер кхоалагlа шу да.

Мишта лел из завод хьалъяра балхаш? Гlишлон организацешеи заказчикашеи шоай болх дика вlаштlехь ца баккхарах дlадахача шера IV квартал болх бе йолаяла езаш хинна из завод болх бе йола ца луш йисар. Завод хьалъеча гlишлон организацеша даьча балхий анализ йича цо хьахьокх гlишлон-монтажни балха план кхоачаш ца яри. завод болх бе йола ца алийтари керттера бахьан яйса болх вlаштlехь ца баккхари гlишлоний технологи телхаяои хилар. Ший хан-ханнахьа хилийтац цига эша гlишлон материалаш. Ханнахьа балха къахкувлац болхлой, цхьайолча хана уж тlехьабус 30—60 минут. Цудухьа лоха я къахьегама дисциплина. Дукха хувцалу болхлой. Дlадахача шера завод хьалъеча болх беш хиннараш 433 болхло вар, цу шера балхара дlаваьннав цига 356 саг, хlаьта балха хьайнцав 269 саг. Ишттa во болх вlаштlехьбаккхарах къахьегама оасарле даккъара план 62,6 процент чара кхоачашъяяац. хlаьта планах лаьрхlачул совгlа алапега дахa ахча 21,5 эзар сом дар.

Завод хьалъеча болх беш йолча гlишлон-монтажни управленей кулгалхоша хlара денна тlахьожам ца лоаттабарахи дlадехар кlезиглараи участкай прорабаш, мастераш, бригадираш шоашта тlалаьттача гlулакхий бехктоккам лаьгlбаьб, ца даь балхаш даьд яхаш дlаяздаьд, моттигаш хиннай гlишлошьяра технологи телхаеш, цудухье даь даьна балхаш юха де дезаш хулар.

Генеральни подрядчикаша СМУ-10 начальника нов. Гололюкен керттерча инженера нов. Горбаковен субподрядни организацешта ший ханнахьа кулгалдац, де деза балхаш хlалац, цудухье гlишлошъяра балхий график кхоачашъяц.

Газобензинови завод хьалъеча болх во лелаш хиларах СМУ-10 начальника нов. Гололюка массехказа критика яьй, хlаьта а управлене болх хlанзалца хьа тоабаьбац цо.

Из завод хьалъеча дика тlахьожам лоаттабаьбац «Грозпромстрой» треста кулгалхоша н.в. Сидоровен Тангиевен, цар из бола бе-башха ца хеташ лелабарах дlадахача шера хьалъяь екха езаш хинна завод хlанз а хьалъяь ца йоалаш я. «Грозпромстрой» треста керттерча инженера нов. Тангиева дукххаза а дош деннад из завод хьалъеча болх дикагlа вlаштlехьбаккха, хlаьта хlанзалца хьа цох хьахинна хlама дац.

«Грозпромстрой» трестеи СМУ 10-и кулгалхоша теркал а ца деш дитад дlадахача шера балха юкъе хинна гlалаташ, уж балха юкъера дlадахара даь а хlама дац. Гlишлон-монтажни балхий январски план кхоачашъяьяц. 270 эзар сома маьха балхаш де дезача, дараш 66,6 эзар сома маьха мара дац. Хlанзчул тlехьагlа де деза балхаш цхьа миллион совгlа сома маьха да.

Из завод хьалъеча болх во лелара бехке ба «Грознефтегаз» управлене кулгалхой н.в. Артюнов, Мальцев. Хlанзалца хьа завода эша оборудовани, краиаш, турбаш, арматура, ишттa кхы хlамаш хилийтаяц цар. Керттерча кхоачамбоацарех цаl да накаца кхетама болх ца бар а. Гlишлонтай коллектива юкъе партийно-политически болх теттара лелара лел. Гойтара агитаци а социалистически яхь а яц гlишлош хьалъеча моттиге.

Укх деношка Карабулакски газобензинови завод хьалъеча балхашка хьажа а хьежа КПСС обкомен Нохч-Гlалгlай АССР-а Министрий Советен партийно-пачхьалкхен тlахьожама комитето деккарийла баьб «Грозпромстрой» треста кулгалхой н.в. Сидоров, Тангиев, субподрядни организацей кулгалхой балха юкъера кхоачамбоацараш сихагlа дlадаха.

«Грозпромстроя» треста, СМУ-10, № 7 йолча треста СМУ кулгалхоша дош деннад укх гарггарча бетташка из завод хьал а яь бола бе дlайолалийта.

Наьсарен промышленно-производственни зоне партком деккарийла а партийно-политически массовни болх тоабара а, шерра социалистически яхь йоржаяе гlишлонхой коллективана новкъостал де. КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш йизза кхоачашъяра берриг а болхлой, инженерно-технически болхлой парцагlбака.

В. КРАВЦОВ,
КПСС обкомен Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Советен партийно-пачхьалкхен тlахьожама комитета член.

ЛЬВОВСКИ ОБЛАСТЬ. Хьинар тӀа-тӀа чӀоагӀагӀа айлуш латт Стебниковски калийни комбинате кхиниг яха маьхера минеральни удобрени йоахкхача. Алкха «Новая» яхача цхьая шахта коллективо декхар тӀанйцад укх шера планал совгӀа 10 эзар тонн калкит яла, аьнна.

СУРТА ТӀА: кӀалхара лаьтта лелхийташ дола балхаш кийчдеш боахк шахта болхлой Кутула Михаили (аьрдехьа) Сырватка Василийи.

В. Силина сурт.

ТАСС фотохроника.

ДАЬХЕН ТЕШАМЕ КЪОНГАШ

Кхыча республикаш к а р а бахьхараша цхьана Нохч-ГӀалгӀайчен дукха къонгаш а ба Подмосковьен машарера сигале лораеш. Эскархой фийле йолаш хилара, хӀанзара тӀема техника тӀехдика караерзаяра шоай беррига низ, хьинар дӀалу цар.

Ачхой-Мартанера Такаев Бихьаудин, Мужичера Декажев Висан-Гири, Вознесенскера Малеин Анатолий, Закан-Юртара Сулейманов, Первомайскера Бутенко Борис, СурхотӀара Тумгоев Хьамид, иштта кхы дукха а тӀехдика эскархой ца боаш сагвац тха часте. ГӀулахк де баьхкача шерра а, хьалхагӀа уж учете лаьттача комсомольски организацешка иштта дика дисциплина йолаш кагирхой хьалхеба рех цвола баркал оалаш письмош дӀахьийтар подразделений командираша.

Вай мехкахой дика дисциплина хилар хаьхьокхаш я Нохч-ГӀалгӀайчера венача тха частерча эскархочоа хӀаранена ше вахча моттиге ваха из ениа отпускаш. Цар дах дика гӀулакхаш дукха да. Царех цаӀ хьоадергда вай: дӀадахача шера Москве экскурсе баха цӀабоагӀаш хиниаб тха эскархой. Цхьан станце поезда тӀера Ӏо а баьнна, тӀагӀолла тиллача тӀаь тӀа уж дӀатӀаболхаш цхьан кхалсагаго цӀогӀа эккхаш хезад царна. ТӀехьашкахьа юхахьежача гаьна йоашаш геттара чехка йоагӀаш электропоезди цунна 200 метр мара гаьна йоацаш рельсаш тӀа .Ӏойожаш кхалсаги нийнай ахкарна. Эскархой форма тӀаюхаш волча шин саго наькъа тӀара хьаькхин из, шоашта кхерам тӀа а отташ. Тумгоевеи Такаевеи ювчара кӀалхара яьккхай кхалсаг. ЧӀогӀа баркал яхад царна наха, мичахьара да шо, яхаш, хаттараш даьд.

Шоаш бахача дика нах ба оалийташ, денал долаш кӀантий ба вай мехкахой. Вай мохк моастагӀех лорабара шоай эздар кходергдолаш бац уж.

Ӏ. АШУЕВ,
мугӀарера эскархо.

ИСКУССТВОИ КУЛЬТУРЕИ ДЕГӀАЙОАЛАЕШ

Октябрьски революци хилалехьа Нохч-ГӀалгӀай къамаш е Ӏилмахой а е Ӏилма а хиннадац. Паччахьа Росс дахьа кхыкола кагий къамаш санна, тоӀабаь а Ӏазапе а лоаттабаьб паччахьа Ӏаьдало нохчийн гӀалгӀайи, дегӀайтапар цар культура. Цу хакарча официальни литературе цхьабола Ӏилмахой нохч-гӀалгӀай къамаш гӀулакхаш, оамалаш, мотт, истори харцахьех толхадьи гойта гӀийртаб. ХӀаьта цхьабараша паччахьа колонизаторски политикина тӀатовжадеш даьд из.

ХӀара къаман шийн Ӏилмахой ба хӀанз. Шийн къаман мотти гӀулакхаши хоаш болча Ӏилмахой боккха лоархӀам бу Москверча, Ленинградерча, Тбилисерча гӀорбаьннача Ӏилмахоша. Цхьабакъда, къаман мотт а истори а довзар цу къамах ше хьаваьннача мара ха йиш йоацаш-м дац. Масала, Л. Н. Толстойс нийса гойт нохчий гӀулакхаш «Хьажа-Мурд» яхача повеста тӀа, хӀанз а шийн лоархӀам бовиза я К. Услара «Нохчий мотт» яха монографи, профессора Н. Ф. Яковлева нохчий метта баь тохкам.

ХӀанз вай метташ тохкараш керттерча даькъе нохчийн гӀалгӀайн Ӏилмахой ба. Цу хьакъехьа керттера моттиг лоац вай меттай диалекташ тохкаш беча балхо. Диалекташка гӀолла гучаювла метта дӀаяхача ханара а литературни меттаца нийслу а башхалонаш. Диалекташ тохкаш боккха болх баьб И. Г. Арсаханова. «Аьккхий диалект Нохч-ГӀалгӀай метта системе» яха книжка яздаьд по 1959 шера. Боккха лоархӀам бола из болх барах 1960 шера филологически Ӏилмай кандидат вир пох. ХӀанз нохчий диалекташ тохкаш ва нов. Арсаханов.

«Кистински диалект» яха болх язбаьб къонача Ӏилмахочо нов. И. Алероева. Кисташ гуржий мехка баха нохчий ба. Из болх барах филологически Ӏилмай кандидат ваьв Алероевах. Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен педагогически института историко-филологически факультета, декан ва из.

А. Г. Мациева «ЧӀебарлой диалект» яха книжка яздаьд. Нохчий-эрсий словарь оттадарах филологически Ӏилмай кандидате цӀи еннай цунна.

Меттах долча Ӏилман чухь доккха маӀан долаш да метташ, диалекташ вӀаши дусташ, царна юкъера башхало, цхьана доагӀаш дар белгалдоаккхаш. Исторически чухь метташ вӀашагӀкъастара наьхкъаш гойташ деш дола тохкамаш. Цунах исторически дистара метод оал. Из метод къаьстта дика йоагӀа нахски метташка (нохчий, гӀалгӀай, бацой метташка). Цу даькъе тохкамаш ду нохчийн гӀалгӀайн Ӏилмахоша.

Укх тӀеххьарча шерашка Р. Долаковас «Нохчийн гӀалгӀайн меттий а глаголий а дӀаяхача хаций система», «Нохчийн гӀалгӀайн меттий предлогаши приставкаши» Ф. Оздоевас, «Нохчийн гӀалгӀайн йоазон истори» М. Чентиевас. Царех филологически Ӏилмай кандидаташ баьб.

Нахски метташ вӀаши дусташ тахкар исторически доккха маӀан долаш хиина ца Ӏеш, теоретически лоархӀам болаш а да — метташ вӀаши таргадоаладаро гӀо ду метташ вӀаши дистара. Вай мехкара къамаш вӀаши тергаозар чӀоагӀа мах болаш а вай мехка коммунизм хьалъяра чӀоагӀа эшаш а да.

Боккха лоархӀам болаш я къамий метташ дегӀадахара эрсий метто ю влияни. Цох лаьца диссертаци язъеш я Льянова Фатима. Цунах лархӀа доагӀа 1962 шера арадаьнна нохчий, гӀалгӀа-эрсий, гӀалгӀай-нохчий, эрсий метта словараш (оттадаьраш А. Мациев, И. Оздоев) хӀанз эрсий-нохчий-гӀалгӀай словарь оттадеш ба уж.

Нохчийн гӀалгӀайн Ӏилмахой хьалхебеча доккха новкъостал даьд СССР Ӏилмай Академе метташ довзара Ӏилман институте директора заместитель волча профессора, филологически Ӏилмай доктора Ю. Д. Дешериева. Кавказа а кхыча къамий а метташ тохкаш доккхий балхаш ду цо. «Бацай мотт», «Нохчий метта фонетика», «Ханагулий мотт» яха балхаш Дешериева яздаьд. ХӀанз арадоалаш да «Нахски метташи цар исторически дистара грамматике» цунна доккха книжка.

Нохч-ГӀалгӀай меттах лаьца диссертацеш язъеш ба пединститута хьехархой ии. Эсхаджиева, Хамидова, Мудаева, Дахкильгова, Куркиев, кхыбараш.

Цхьан статья тӀа дийца варгвац метта а Ӏилма а кхыча долакъой хьакъехьа нохчийн гӀалгӀайн Ӏилмахоша ду балхаш. Исторе даькъе дикка балхаш даьд М. Абазатова, Гойговас, кхычар а.

Ди массеза довл лакхлу чулоацам социалистически форма къамаши йола культура а Ӏилма а, дукхагӀа хул Ӏилмахой.

К. ЧОКАЕВ,
Нохч-ГӀалгӀай метта, исторе, литература Ӏилма-тохкама институте Ӏилмай болхло.

ЛЕНИНГРАД. КПСС XXII-ча съезда цӀерахча металлически завода гидротурбинни цехе кийчьеш я Красноярски ГЭС-а лаьрхӀа дунен тӀа эгара йоаккхагӀа йола ах миллиона киловаттал совгӀа мощность йола гидротурбинаш. Машина кийчъеш йолча аппарата когӀара обработка е йоланьй механически участке. Цехи болхлоша тӀехкхоачашъю шоай нормаш.

Сурта тӀа: Красноярски ГЭС-а хьалларча турбина аппарата когӀар дӀатӀачӀоагӀдеш дола Ӏургаш доахаш воаль сверловщик Б. П. Васильев.

В. Капустина сурт.
ТАСС фотохроника.

МАШАРА САЛТЕ

Салтечун кочи матроса формен ювха нах каттахьа мара ца нийслураш бац «Красный молот» яхача завода мехкдаьтта аппаратура цехе. Эскаре шоай ха яьккха ваьнна цӀавена тахьанттегӀа саг ва мехкдаьтта йоккхача химе стройкаш хьаеча дакъа лаца чӀоагӀо яь къахьегаш.

Коммунист вола Василий Кузьмин эскаре хилалехьа трактористалла болх беш вар. Итт шу совгӀа ха яьккхай цо Советски Эскаре гӀулакх деш. Дика чакхваьннав из ше хиннача. Цун наьнха тӀа йоахк «Отличник Советской Армии» яха значок, III-ча степена «За безупречную службу», «40 лет Советской Армии» яха медалаш.

Кхо бутт я бац из цехе болх беш вола, хӀаьта цо хӀанзехьа а дикка толамаш даьхад.

— Болх ба чӀоагӀа безам эттабар са, — йоах Кузьмина.— Сона чӀоагӀа дезаделар котельщика, электросварщика, газорезчика говзал Ӏомаелга.

Эскаре вахалехьа СаьмуӀашке болх беш вар Гадаев Алихан, хӀанз заводе болх беш а индивидуальни дешара школе Ӏомалуш а ва из. Цох кастта котельщик хургва.

Кузьмина санна хиннача уйлаю воллавир Алихан е мехкдаьтта аппаратура цехе болх бе. Цо дика кхетаду Даьхена тахан малагӀа болх хьалла боак, вай хьалхашкара моттиг хиний йолга. Цудухьа вера коммунист укхаза болх бе. Цунах кхетавир хьалха хиина тӀемахо из Советски Эскаре волча хана.

Комсомолец Виктор Овсянников Волжски флотиле гӀулакх деш вар. Цига волаш шоай ремонтни мастерске цунна безабелар металлаца бу болх. Эскарера ше цӀавенача тӀехьагӀа машинаш еча заводе болх бе лаьрхӀар цо. Цунна дагалаьттар кхоачашхилар.

— Болх беешехьа дешарга аз. Вай хинарча болхлочоа вораӀ класс йистеьккха хилар кӀеанга да, — йоах цо. Вакълув къона болхло.

Производственни дешара мастера Евгений Кораблева цӀераш йоах эскарера цӀабаьхкача наьха. Уж ба: Чуприлин, Воробьев, Садулаев, Ловягин, кхыбараш.

— Цу массанех а доаккха дика гӀулакхаш да, — йоах мастера. — Къаьстта дика дисциплина я цар, чехкагӀа бахха говзал Ӏомае безам ба.

Хургболча котельщикий школе практически занятеш ярал совгӀа, теорех йола дика лекцеш еш. Укх деношка Советски Эскаре сийна къахьегама вахте летт хьалха хиина эскархой — хӀанзара болхлой.

К. ТИМОФЕЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

США ИМПЕРИАЛИЗМ— халкъий керттера моастагӀа

МЕХИКО, 20 февраль. (ТАСС). Укхаза кепа теха араяьккхай Мексикан Центральни Америка мехкийн коммунистически а болклой а партей кхоалагӀча совещане тӀаийца заявлени.

Къилбаседаамерикански империализм, йоах заявлене тӀа, хьалхагӀа ше хиннача тайпара Центральни Америка мехкий халкъий керттера моастагӀа йолаш юс. Вай къамий рузкъаш деим довха а довхаш, вай мехкий доал деча классий новкъосталца чаккхдоах цо шийн гӀулакхаш. «Прогресс бахьан дола цхьоагӀо» — из американски империализмо латиноамерикански мехкаш шийн мукъах лоаттадар а цар вахаре ше юкъе гӀертилга къайладахьар а духьа лайда вцаш лелаеча неоколониализма гӀулекх да.

Империализм Центральни Америка мехкашка чуух, йоах дӀахо заявлене тӀа, Центральноамерикански экономически интеграци оалаш йолкуига гӀолла. Дувцаш дар империализм экономически наькъашца чуахар хиина ца Ӏеш, кхыча наькъашца а чуахар да: гервашцара низаш цхьана тохар, социалистически Кубайна духьале керда агресси кийчъе лерхӀаш къайлагӀа тӀема барташ дар, халкъа болам тоӀабар духьа цу мехкий эскарий эпсараши салтийи США тӀема центрашка а Панамски канала зоне а Ӏомабар.

Американски империалисташта духьала, шоай суверенитет лораеш, канал законах шоай хилара бокъонаш хьаллоацаш, ВӀашагӀкхийттача Штаташа дӀалаьца лоаттаю Панамски канала зона юхаялийтар духьа панамски халкъо лоаттабеча турпалерча къовсама ше мутӀахьа хилар хьакхайкадир совещане. Цо Латински Америка мехкийн дерригача дунени халкъаш тӀахьийхар вежарашха долча кубински халкъа, царен цун социалистически революцецарен барт-цхьоагӀо чӀоагӀъира.

Мексикан Центральни Америка мехкийн коммунистически партей

ЗАЯВЛЕНИ

Вай партеш, йоах заявлене тӀа, 1957-чен 1960-чен шерашка хиннача коммунистически болхлойи партей вихалий московски совещанеша белгалбаьккхача наькъа. ца йолх. Цар хьаллоац ше нийса хилар практике бакъдаь хьахьекхе бола дунен коммунистически болама юкъара накъ. Цар къовсам лоатта я баьб, лоатта а берг. ба коммунистий къамаи дунен халкъашта юкъерен барт-цхьоагӀо толхае гӀерташ леладеча моллагӀа тайпа гӀулакхашта духьала, марксизма-ленинизма принципийи пролетарски интернационализман ларда тӀа коммунистически болам чӀоагӀбар духьа.

Дунен халкъашка кхайкарал дир совещане машар, машаре дахар, демократи, къамий паргӀато бахьан долаш дӀахо а тӀагӀерттан лерргӀен къовсам лоаттабара уж тӀа а хьехаш.

Керда Бонски министр

БОНН, 19 февраль. (ТАСС). Укхаза хьакхайкадьд ФРГ канцлера Эрхарда мекка нийсбенкача кхыча мехкашкарча наькъа гӀулакхашта волча министра болх дӀаэца аьнна Бундестагерча ХДС/ХСС фракце председатела заместителга Леммерга. Леммера къоабал а даь тӀаийцад шийга аьннар. ХьалхагӀа цу балха тӀа хиннав реваншистски «кхолхабаьрий союза» цхьа кулгалхо хиина Крюгер, йоккха политически скандал а хиина — гитлеровцашта дӀалаьцача Польше воккха нацист а гитлеровски «чрезвычайни» суда член а волаш цо лелаяь бӀеха гӀулакхаш гуча а даьнна — укх деношка отставке вахав из.

Канцлер Аденауэр керте лаьттача малхбузеягермански кабинеташта юкъеволаш дукха шераш даьхад Леммера. Юххьанца почтай министралла болх беш хиннав из, хӀаьта цул тӀехьагӀа из керте эттав Германе юкъарча дешай министерствана. Цу министерстве керттера декхар да Германски Демократически Республикана духьала тийшаболхи зуламаши леладелга. Хьалха хиннача канцлера Аденауэра гонахьа хьийзача а «шийлача тӀема» политика дӀахо хьолген Германски Демократически Республикаца цхьаккха тайпа контакташи переговораши ца елген дӀадехаш а хиннача ХДС/ХСС белггаларча гӀозарий цӀерах дукхаза а къамаьлаш даь саг ва Леммер.

РУБЕ ДОШ ДУВЦА ДОЛАДЕННАД

НЬЮ-ЙОРК, (ТАСС). ДӀадахача шера 22 ноябре президент Кеннеди вийнача Далласе селхан дувца доладаьд Джек Рубе дош. Из бехке ву Кеннеди вийнарг лоархӀаш вола Ли Освальд ше хоашшехьа а верах.

Руби кӀалхарвакхха оттадаьд адвокатий бӀарча эскар. Кепайоазоно деча тешалах, эгтара чӀоагӀагӀа Рубе тадоахача адвоката Белле 70 помощник ва. Цар шоай керттера иза тӀаберзабаьб бийсанарча кабаре да Руби мукъавакхара. Руби бакъвеш адвокаташа оттадаьча бахьанах цунна зулам кхарагӀдаьннад «цхьан юкъа тувлор тӀаленача хиина».

Джек Рубе дош дувцар судахо Джо Браун ва. ХӀанзалца 30 эзар уголовни дош дийцад цо. Бехк тӀабахьаш вар — Далласера окружной прокурор Генри Уэйд. Цу гӀулакха тӀа ше даьккхача укх кхоьтта шера 25 саг вахийтав цо электрически гӀанда тӀа. Уэйда хьаькхайнадер Рубена ве суд елгада.

Рубе дош дувцарах хоам беш 400 гаргга американски кхыча мехкашкарен корреспонденташ ба.

Провокацена жоп а луш

ГАВАНА, 19 февраль. ТАСС корреспондента Р. Князева хоам бу:

ЭгӀазал а кхайкаеш Куба берригача мехка наха еш йола протеста митингаш хӀанз а совцанза я. Цу митингашка мехкарча къахьегамхоша эхь кхайкаду мукъача форла тӀара чкъаьрий доаха кубински кемаш кара а дихьа, цар тӀара маьрша кубинцаш лийца набахтенашка бехкача американски гӀаьрхошта. Ӏалаьмате сиха лийца кубинцаш хьахецилга а кемаш цӀадоахийтилга а дӀадехаш бъ ПаргӀатон гӀайрен тӀара бӀаьш эзараш болхлой, ахархой, студенташ.

«Даьхенна кхы а дукхагӀа продукци, производства темпаш кхы а лакхагӀа» — иштта да юха а американски империалисташа хьувзадеча агрессивни гӀулакхашта Куба болхлой классо луш дола жоп. Укх деношка цӀаккха ца хьийттача тайпара хьинаре къахьегаш ба республикерча кемаш деча предприятешкара болхлой. Цар шоашта декхар тӀаийцад чкъаьрий доаха дукхе а керда кемаш хаьал хьалха хьадаь даха, аьнна. Планах лаьрхӀачул дукха а хьалхагӀа укх бетта «Этас» яха тайпа ткъо кема хьалдаь доаккхаргда «Хуанито мора» яхача Пуэрто-Падрерча (Ориента провинци) верфа болхлоша. Американски гӀаьрхоша Мексикански заливе дӀалийцача тайпара «Ламбда» яха тайпа диъ кема укх бетта арахеца дош деннад «Чульима» яхача гавански верфа болхлоша.

Шийн лоӀаме дахари самоопределенена тӀехьа Кипра халкъо лоаттабу къовсам хьаллацара а догуйла цунца хилара а болам тӀа-тӀа шерагӀа баржаш латт Греце, Афине, Салоннке, Пирее, иштта кхыча горолашка протест еш дукхача наькха демонстрацеши барт-цхьоагӀон митингаши хиннай. Кипра къаман студенчески союзий Федераце председатела Фовидиса аьлар: «Официальни Греце укх тӀеххьарча шерашка шоалагӀа тийшаболх бу Кипрана». НАТО империалисташа тувсача кхерамо кипристаш шоай денлах боха а бергбац, хӀаьта кипрски халкъо шийн даькъе паргӀата яккхарах из шийн лоӀаме хилийтарна тӀехьа лоаттабеча къовсаме цо бизза толам а боаккхаргба, аьнна гулбеннараштта тешам белар Фовидиса. ШоллагӀча оратора, Греце студентий Къаман цхьоагӀон председатела Дзаннетаноса аьлар: «ПаргӀатарча дунен» лидераша юха а тийшабоаллелабу вайна. НАТО член йоацача Кипра гӀулакхашта кийъегӀорта гӀерташ ба уж. Фуд НАТО-на Кипрера лишр?.. ХӀанзалца хьа вай лоаттебаь къовсам англо-американски империалисташи цар хулӀаши юкъа а кипрски халкъа фоартан тӀа хоашабер дукха лоаттабеьбац вай».

Цул тӀехьагӀа митинге хиннараш США-и Великобританеи посольствошка бахар массане цхьан гӀарагӀа ер дешаш а яхаш:

«Колонизатораш, кулгаш тӀа ма ихувдала Кипрана!» «Эхь да НАТО-на!» «Великая хилда Россия!» «Росс — барт-цхьоагӀо!».

СУРТА ТӀА: Афине дешаш бола кипрски студенташ США посольстве цӀенонте хьалхашка. Транспаранта тӀа яздаьд: НАТО, гаьна ала Кипрана!

ЮПИ—АПИ сурт.

КИПРЕРА ТӀЕМА БАЗА КАРАРА ЦА ЯЛИЙТА ГӀЕРТ АНГЛИ

ЛОНДОН, 20-гӀа февраль. (ТАСС). «СЕНТО-а» дерригача дунен тӀарча воай тӀема коммуникацей сета цхьадола лоархӀамера вай доакъош а хьаллоацаш фецара хӀама тохара йола керттера фецари тӀема база йолаш юс Кипр» — аьлар англиски обороне министра Торникрофта общинай палате ВӀашагӀкхийттача Къамий Организаце тӀахьожам хургболаш Кипрера базаш дӀаяла еа, яхаш къамаьл даьча лейбориста Эмрис Хьюза жоп луш.

ДӀахо аьлар оборона министра, Кипрера тӀема база стратегически лоархӀам, 1962-ча шера оборона дешай хьакъехьарча англиски кӀайча книжка тӀа яьххача бесса Юкъерча Малхбоалехьарча англиски тӀема системана юкъе Кипр дег меттера моттаг хиларах латт.

1952-ча шера дена, 200 миллион стерлингай фунташ яхийта англиски правительства цу базага, — аьлар Торникрофта, из дагга а хиланзар харцахьа доадаь англиски налогаш теларий ахча да яхаш Эмрис Хьюза заявлене яхар бакъдаь хьаэпа.

* * *

ЛОНДОН, 10-гӀа февраль. (ТАСС). Англера Кипре дӀавохийт кхы а 1500 салта, яхаш хоам бу Рейтер яхача агентства. Оборона министерства дӀакхайкадаьд 20-ча февраля дена сигала гӀолла дӀаухийтаргба салтий, артиллери, бронемашинаш, иштта административни технически подразделенеш.

ГАБОНЕРА ЧРЕЗВЫЧАЙНИ ХЬАЛ

ПАРИЖ, 19 февраль. (ТАСС). Паччахьалкхен переворот хиннача Габонски республике дӀакхайкадаьд мехка дерригача территоре тӀа чрезвычайни хьал оттаду, аьнна. Франс Пресс яхача агентства беча хоамах, иштта комендантски сахьат а оттадаь, хӀаьта пхе сагал дукхагӀа нах вӀашагӀбеттабала йиш йоацаш гӀулекх а оттадаьд хиина йолча Габонски правительствас.

Радио чу гӀолла хьакхайкаьча правительства коммюнике тӀа бахаш бола нах фехал йолаши сатийсен хилара тӀахьех мехка правительствас.

Б. А. ХАЛУХАЕВ

Хала лазар хинначул тӀехьагӀа кхелхав запаса подполковник, 1926 шера дена КПСС член вола персональни пенсионер Халухаев Алибека Бекхан.

1902-ча шера Наьсарен района Пхьилекъонгий-Юрта ахархочун дезала юкъе ваьв Б. А. Халухаев.

1918-ча шера 16 шу даьннача хана шийн лоӀаме ЦӀеча Эскаре дакъа лаца вахар из. Юххьанца Грозненски революционни батальона салте вар из, цул тӀехьагӀа Нохч-ГӀалгӀайче Советски Ӏаьдал доакхаш ГӀалгӀай цӀеча отряда взвода командир а волаш тӀом бир цо.

1923 шера дена 1932-ча шерага кхаччалца Б. А. Халухаев ЦӀеча Эскаре хилар командни а политически а гӀулакхашка.

1933-ча шера командни составе йола Краснознаменни курсаш яьхачул тӀехьагӀа из хьожаву МВД эскаре, цига болх бу цо батальона командирагара полка командирага кхаччалца.

1955-ча шера дена 1963-ча шерага кхаччалца Халухаева болх баьб хоархӀамерча советски бое, хамийн балхаш тӀа.

Даьхенна дика гӀулакхаш дерех Б. А. Халухаева ЦӀе Байракх яха ши орден, ЦӀе седкъа яха цхьа орден, кхо медали еннай. Цу Халухаев Алибека Бекхана дика гӀулакхаш цӀаккха а дагара дергдац тхона.

Дукха новкъостий.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛАДУВГӀА, ХЬАЖА

РАДИО: 6.30 — юрта боахама болхлошта передача (нохчий меттала); 6.45 — ашараш; 6.50 — хоамаш; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетай обзор; 8.15 — радиой телевизионния передачай программа; 8.30 — «Сердало» газета обзор; 8.45—Пионераштии школьникаштех передача (нохчий меттала); 16.00 — Советски Арме денна хетаь передача (гӀалгӀай меттала); 16.20 — Советски Арме денна хетаь литературно-музыкальни композици (эрсий меттала); 16.45 — керда хоамаш (гӀалгӀай меттала); 17.00 — «Хьансара даьхе лораеча» — передача (эрсий меттала); 17.15—ашараш; 17.30 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.45 — кагирхошта йола передача (нохчий меттала); 18.18 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.33 — «Тешаме къонгаш» яха литературно-музыкальни композици (нохчий меттала); 18.55 — ашараш.

У К В: 9.00—«Гаьнарча седкъа сердал» — яха радиопостановка; 10.15 — «Космосах дола вахеш» яха передача; 10.40 — РСФСР-а халкъа артистка Архипова Иринай концерт; 19.00 — эстрадни концерт; 19.50 — нохчгӀалгӀай ашараш; 20.25 — «Хьалхара конии» яха радиопостановка.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.26 — телевизионни кердадараш (эрсий меттала); 18.40 — киножурнал; 18.50 — Доазол арахьарча гӀулакхий хьакъехьа комментатора къамаьл; 19.05 — «Фуд дикен вон» — яха передача берашта; 19.25 — «Суртаца дийца хинар» — яха киноновелла; 19.45—Базоркина «Сей» яхача дувцарах йола инсценировка (гӀалгӀай меттала); 20.00 — «Сайранара концерт» — фильм-концерт; 20.30 — берашта — мультипликационни фильм; 20.40 — «Ашарга дика ладийгӀача» яха музыкальни передача; 21.20 — передачай программа; 21.25 — «Доазаш хала, Баллуев» яха художественни фильм; (16 шу даланза долча берашта цу фильмага хьажа могадац).

ХОАМ

ОРДЖОНИКИДЗЕ цӀерахча майдане, ПОБЕДА яхача проспекте, нарна юкъерча кхыча улицашка КӀЕЗИГАГӀА АВТОБУСАШ ХИЛИЙТАР ДУХЬА 1964-ча шера 13-ча январе № 20 йолча горисполкома решенех ЛАЬРХӀАД № 4, №6, № 6 «а», №11 «а», № 10 маршрутех лелаш йола автобусаш тӀехьаьра сецца моттиг Орджоникидзе цӀерахча майдане я на хулийташ Р. ЛЮКСЕМБУРГА улицах «ПРИГОРОДНЫЙ» яхача павильона яхе ХИЛИЙТА АЬННА. Цу маршрутех йола автобусаш «Пригородный» яхача павильонагара Р. Люксембурга, Маяковске улицашка гӀолла дӀахо Старопромысловске бодача наькъ тӀа гӀоллаш леларгья. Юха йоагӀача хана автобусаш лаларгья Маяковске улицах, «Победа» яхача проспекте, «Мира», Р. Люксембург яхача улицашка гӀолла «Пригородный» яхача павильонга кхаччалца.

Нохч-ГӀалгӀай автоуправлене № 1 йола АТК.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦӀеча фронтовикий улица, 14. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01, бехктохкама секретара — 2-45-48, партейни вахарен, промышленностен, ЮртБоахамен, письмойи отделий — 2-25-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01, ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72.

«Грозненский рабочий» издательства типографи Революце проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий» проспект Революции.

СФ05041. Заказ № 1065.